

SZÍNHÁZ

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET 2007. OKTÓBER

Gazdag Péter

NEVE SE LEGYEN

SZEREPLŐK

GAIUS	Caligula, császár
TIBERIUS	Gaius nagyapja, császár
CLAUDIUS	Gaius nagybátyja, császár
ANTONIA	Gaius nagyanyja
DRUSILLA	Gaius nővérei
LIVILLA	
AGRIPPINA	
GEMELLUS	
CAESONIA	Tiberius unokája, Gaius unokaöccse
KIS DRUSILLA	Gaius felesége
LEPIDUS	Gaius és Caesonia kislánya
MINUCIANUS	Drusilla férje, Minucianus barátja
CHAEREA	összeesküvők Gaius ellen
REGULUS	
AGRIPPA	
HELICON	Gaius barátja, a zsidók királya
APELLES	Gaius tanácsadója
MACRO	tragikus színész
ENNIA	
EUODOS	házaspár, Gaius lekötelezettei
CASSIUS	
MARCELLUS	Tiberius szabadosa
CORNELIA	
CLAUDIA	

Továbbá

POLGÁROK, SENATOROK, KATONÁK, PARASZT és PARASZT FELESÉGE, LEPIDUS APJA és LEPIDUS ANYJA, RABSZOLGA, RABSZOLGAHAJCSÁR, GALLOK, FIÚKÓRUS (4 tagú), SIRATÓASSZONYOK, GAIUS KÍSÉRETE

I. FELVONÁS

I. jelenet

Tiberius a halálos ágyán. Jön Euodos

TIBERIUS Euodos, nem tudtam dönteni, melyikük legyen az utódom. Imádkoztam az istenekhez, adjanak jelt, és mutassák meg, kettejük közül melyik az érdekesebb; én szívem, nevem és vérem szerint az unokámra, Gemellusra hagynám a birodalmat, nem arra a rohadék Gaiusra – de legyen az istenek akarata: az lesz ma császár, aki kettejük közül előbb lép ide be hozzám.

EUODOS Ezt üzenték az istenek?

TIBERIUS Nem, Euodos, ezt én mondom.

EUODOS Uram, épp azért jöttem, hogy jelentsem: Gaius már itt van az előszobában, de Tiberius Gemellus még reggelizik, későn szolgálták fel neki a reggelit. Nem tudom, ne várjunk-e még egy kicsit.

TIBERIUS Mi az, hogy későn szolgálták fel neki a –, hát nem egyszerre reggeliznek ezek? Egyáltalán hogy tudnak reggelizni, mikor a nagyapjuk haldoklik! És én szabadítottalak fel téged? Nem baj, az istenek akarták így, Gaius lesz a császár, mert Tiberiusnak késett a reggelije, ha pedig Gaius császár, Tiberiust meg fogja ölni; Jupiter! még hogy az éhségbe bele lehet pusztulni, hát nem is egy császárjelöltnek! Megette

a rák ezt az egészet, keresztre kéne feszítselek téged, nem baj, amennyi időm még hátravan ezen a földön, nem fogom magam evvel idegesíteni, aki itt van, vezesd be.

EUODOS Igenis, uram. (El)

Euodos visszajön, vele Gaius, Antonia, Claudius, Drusilla, Agrippina, Livilla és Macro

ANTONIA Alszik?

EUODOS Pihen, asszonyom, pihen.

TIBERIUS Gaius! Drágáim! Hogy összegyűltetek; gyertek csak be, gyertek. Hadd nézzelek benneteket, úgyis sokáig nem látlak majd. Az ember nem válogathatja meg a rokonaikat, ugye, a császár még csak-csak; szépen sikerült a szelkeció, mondhatom. Hát, kutyuskáim.

GAIUS Papa, jobban nézel ki, mint tegnap; mit mondott az orvos?

TIBERIUS De aggodalmasan mondod ezt; mit mondott az orvos!, édes fiam, nézz rám, elmúltam harminc, mit mondjon nekem orvos. Szeretném, ha most megjegyeznék minden egyes szavam – te is, Claudius, tudom, még talán te figyelsz leginkább –; csak nézem, ahogy itt álltok előttem üres fülekkel, mint rabszolgák a csajkáikkal, hogy én mérjem ki egyenként mindegyikötök adagját, amit aztán szabad emberekhez méltó módon méreggel ízesítve szolgálhattok fel egymásnak – de ebben ne reménykedjétek –, reménykedjétek!, azt csináltok, amit akartok.

Jön Gemellus

Gemellus! Csakhogy ideértél! Gyere csak, te is, Gaius, gyertek – lépjétek elém, hadd nézzelek titeket.

Gaius, Gemellus és Macro az ágyhoz lépnek

GAIUS Nagypapa.

GEMELLUS Nagypapó!

TIBERIUS Macro, téged hogy is hívnak? Te vagy Gaius testőre, ha helyettem halna meg? Ki vagy te, tudtommal csak testőrparancsnok, és máris úgy ácsorogsz itt, mint valami kiégett siratóasszony? Nem baj, ügyes fiú vagy te, jól teszed, hogy sülyedni hagyod ezt a kiégett napot, és a kelő nap után kajatsz, csak épp ahol állsz, ott van éjfél. És én rátok hagyom ezt a vérvermes világot, hogy tűz zabálná fel az egészet, mikor én kimúlok innen! Gaius, egy Phaethónná neveltelek téged, fel is égeted te rendesen majd, ami utánam marad, tudom; nem fogsz te tovább uralkodni Sullánál se, nem baj; már Augustus is, áldott legyen, úgy hagyta rám ezt a birodalmat, hogy árnyékába se léphessek, hát így hagyom rád én is Rómát – hagyom rátok, terád és Tiberiusra. Látlak, Gaius, meg fogod őt ölni! És megöl valaki majd téged is! Mert Jupiter kegyelméből nem érhetem meg, hogy császárkorú legyél, Tiberiuskám; legalább a senatusba lenne jogod belépni!

GAIUS Uram, mind az istenek és mindenki tanúm: társuralkodóként és testvérként tisztetem majd Tiberiust, tiszteséggel nevelem tovább saját fiamként, ahogyan te neveltél fel engem, ha helyedre lépek: ahogy együtt neveltél bennünket, most én építem majd mindkettőnk sorsát; társuralkodóm lesz, egyenrangú munkatársam és segítőm.

TIBERIUS Munkatársad! Ahogy nekem volt munkatársam az a szeretett Sejanus, amíg csaknem testem-lelkem tartozékává nőtt az a kígyó, igya ki fenéki a Styxet a rabszolgamájú arénamaradék, megnézem azt, munkatársak! Gaius, azt hiszed te, ellestél tőlem fogásokat; ha valamit is megjegyzel abból, amit mondok most neked, ez legyen – semmit nem tudsz te még: nem tudhatsz; több mint huszonkét évet uralkodtam, és így se lehetek sokkal felkészültebb nálad. Ott, ahova te méész, nincsenek törvények, csak az az egy, amibe Caesar belehalt. Ne akarjál te Phaethón lenni, mondom,

egy gyerek játszhat a tűzzel, a nappal viszont sem ember, sem isten: avval csak maga a nap játszhat, a holddal a hold, a kettő között nekünk nem jut semmi. Sose felejtse el: én ruháztam rád ezt a hatalmat, én érleltem ki benned a hozzá szükséges tudásodat, és mindened, amid van, az életedtől kezdve, nekem és egyedül nekem köszönheted. Látsz itt engem, eldőlvé, gyengén, a világ leghatalmasabb emberét, akinek révén nemsokára te leszel a leghatalmasabb, és aki ezért csak egyre kér most: jól vigyázzál Tiberiusra, ő a te élő pajzsod társuralkodóként, de csak akkor, ha te is az övé – egyedül a trónon bármit csináljál, senkinek nem tehetsz kedvére, és így is, úgy is valamelyikötök életére törnek előbb-utóbb – nagyon vigyázzatok, szükségetek van egymásra.

EUODOS Uram, megmondta az orvos, ne izgassa fel magát.

TIBERIUS Csend, te rabszolga, most én beszélek! Halljam.

Megígéred, Gaius?

GAIUS Tiberius, úgy fogok vigyázni Tiberiusra, ahogy terád: ha rajtam múlik, egész életemben ezt a nevet fogom szolgálni.

TIBERIUS Te csak ne szolgáljál nevet, császárnak kijár a tisztelet, főleg ha így se sok maradt belőle, és abból a kevésből sincs sok hátra már. Azért mondom ezt, mert ezt az egyet tartom bármire is a világon: templomot ne építsetek nekem, se szobrot, se semmiféle emlékművet, ha se szerintetek, sem a nép szerint nem szolgáltam bármelyikre rá, mert akkor az emlékemet sem szolgálhatják ezek.

GAIUS A szívünk templomába zártuk örökre az emlékedet, az pedig a márványnál is erősebb.

TIBERIUS Tudom, hogy a te szíved minden márványnál erősebb, ezért kérlek, ne szakíts félbe, mielőtt a halál tenné azt. Antonia, legyél anyjuk, Claudius is, Drusillát, Livillát, Agrippinát – a szívem! –, Gaius, Tiberiust fogadd örökbe, ahogy én fogadtalak fiammá téged, mert ne felejtse el, hogy én fogadtalak örökbe, ahogy engem fogadott fiává maga Augustus – hó!

GEMELLUS Nagypapa, nem hagyhatok itt minket még!

TIBERIUS Látod, fiam, hogy beszélni is nehezemre esik, vigasztaló szavakra pedig végképp nincs erőm. Apáddal találkozzom nemsokára. Ne sírj, kisfiam, ti se sírjatok – sirat engem majd eleget Róma. Mercurius, ne emelj még, beszél-nem kell –! (Meghalt)

CLAUDIUS Meghalt?

ANTONIA Hallgass már.

GEMELLUS Nem.

ANTONIA Pst! Hallani akarom, hogy nem lélegzik.

GEMELLUS Ugye nem –

GAIUS De; öcsém, sajnós, de.

EUODOS Itt ez a toll, nézzétek: nem lélegzik. Fogom a kezét – hideg, mint a jég.

MACRO Éljen Gaius imperator, éljen az ifjú császár!

MIND Éljen az új birodalmár! Gaius, éljen!

GAIUS Aminek el kell jönnie, az eljön. Jupiter akaratát nem lehet kikezdeni; de nem egyik pillanatról a másikra száll rám ez a dicsőség és teher, régen érett bennem, és régóta készülök rá már. Amióta Tiberiust ismerem és nevelt, minden szavából és cselekedetéből igyekeztem tanulni; én legjobb tudásom szerint felkészültem, és kezdődhet a munka.

Annyit mondok most csak –

TIBERIUS Vízet!

CLAUDIUS Mondom, hogy még él!

GEMELLUS A császár, az éljen!

EUODOS Éljen a császár!

GAIUS Nekem most végem.

EUODOS Víz – hol van, van itt valahol víz?

TIBERIUS Vízet! Jaj! Hatalmas Jupiter, szörnyűt álmodtam! Hú, vizet!

GAIUS Nem kell most víz, attól csak mindenféle betegséget lehet kapni, pihenj csak nyugodtan. Nem, ezt nem hiszem el, nekem végem, ilyen nincs.

TIBERIUS Már nincs sok hátra, végrendelkezem, hallgassatok. Féltenek engem az istenek, és féltik a világot is; meg-

hallgatták az imáimat, és az élők ellen szítják tüzeiket most. Caprin megnyílt a föld, és kidöntötte a világitótornyot, itt a közelben pedig a rég kihűlt parázs még alkonyatkor fellángolt, és azóta egészen reggelig szüntelen égett; kétségbe vannak esve az istenek, adjatok vizet, én is hadd hűtsem magam!

GAIUS Eloltjuk a tüzet, ígérem, uram. (*Tiberius fejét leszorítja a párnával*) Komolyan mondom, hát fogok én itt szórakozni! Mit bámulsz, Gemellus, munkatársam vagy, segítsél már, vagy nem vagy munkatársam? Azt akarod, az öregednek legyen igaza? Nyomd már rá azt a párnát, lánynak nevelt az öreg? Tartsd ott, tartsd csak, én leszedem a gyűrűjét. Nem azért mondom, ti is igazán segíthetnétek, mit néztek, a családban marad.

LIVILLA Gaius, mit tettél!

GAIUS Gaius, mit tettél! Magamat császárrá! Hogy a neve se maradjon meg ennek a senkiházi véredek vadállatnak, te szörnyülködés, húgocskám, te, amikor csak a fél családunkat irtotta ki és gyalázta halálra ez a két lábon járó kínzókamra, hogy én szégyelljem magam még, mikor egy puha párnával kell kinyomnom belőle azt a lábszagú lelkét, mert az utolsó leheletével megpróbálja még fölböfögni az anyja tejét? Tudod te, hány éjszaka kúsztam késsel az ágyáig, amíg végre rájöttem, hogy a bosszú is csak éretten ehető!

TIBERIUS Élek! Még élek! Köszönöm, Jupiter, minden istenek kegyelméből –!

GAIUS (*visszaszorítja rá a párnát*) Azért már mindennek van határa.

GEMELLUS Papa!

CLAUDIUS Na, meghalt?

EUODOS Tiberius –! – meg, meg. Várjál –

GAIUS Nem várok! Ágyban, párnák közt, a szeretettel körülvéve: hány ember kívánna ennél szebb halált? Nem elég, hogy az apámat ölette meg, silány gyáva irigységből, akit még az ő, Tiberius ellen lázadó katonák kellett hogy mentsenek meg attól, hogy az őneki, Tiberiusnak fogadott hűsége nevében ne hasítsa keresztül magán a saját kardját; hogy az őneki, Tiberiusnak köszönhető hajótörésben ne fullassa magát az őrző tengerbe; ki hozott még Tiberiusra fele annyi dicsőséget, mint ő, akit ez az utolsó kutya utolsó kutya módjára öletett meg, akinek két fiát gyalázta, kínoztta, őrzítette állatokká és éhezette halálra, akinek az egyetlen feleségét, drága sikongató húgocskáim, a mi anyánkat vakított meg, és nemhogy éhen halni nem hagyta, a szétfeszített száján tömte torkán le a nyers húst; miután még nem elégedett meg avval, hogy őmiatta ölte meg magát, és avval hivalkodott mosolygva, azzal a sikamlós, tiberiusi mosolyával, hogy nem kötéllal fojtotta meg, és nem hajított a női testét a Sóják lépcsőjére? És a senatusnak nagylelkűen megengedte, hogy ezért az isteni kegyelméért külön köszönetet mondhassanak neki, és arany ajándékokat szenteljenek nem másnak, mint Jupiternek magának a Capitoliumban? Hát megérdemli ez a pokol kutyája, hogy a nevét valaha kiejtsék? Köpök a tetemére, hogy valaha létezett!

MACRO Éljen Gaius, éljen az új császár!

EUODOS Éljen Gaius, éljen az ifjú császár!

MIND Éljen!

GAIUS Macro, jut eszembe senatusról, a levelemmel együtt add le nekik a végrendeletet is, elintézttem már a konzulokkal: érvénytelen, épp csak a papír kell, tudjanak mit érvényteleníteni.

MACRO Végrendelet vége rendel.

GAIUS Végre. Rendben, azt is közöld velük, hogy Tiberius nagyapámnak ugyanazokat az érdemeket követelem, mint amiket még Augustusnak szavaztak meg halála után.

ANTONIA Ezt nem fogják megszavazni!

GAIUS És? Leszavazni szintén nem. Annál nagyobb ámulattal vésik majd eszükbe, mekkora becsben tartottam az öregemet. Jupiter őrizz, még meglékelem az emlékéte.

ANTONIA Császár létedre valamit még elfelejtessz, apukám.

GAIUS Igen. Euodos, menjél, és nézd meg már, nincs-e ott két deszka kinn az udvaron.

EUODOS Az udvaron, fenséges uram? Több is akad; kettőt hozzak be?

GAIUS Magadat hordd ki, a többi mi megoldjuk.

EUODOS Uram –

GAIUS Hercules szárítsa azt a herélt hangodat, hordd ki magad innét már!

ANTONIA Gaius, Gaius, nyugalom. Keresztre fogjuk feszíteni, semmi baj.

GAIUS Bocsánat, nagymama, tudom; csak most halt meg Tiberius; össze kell szednem magam még.

ANTONIA Euodos, ne idegesítsd szegény Gaiust; menjél ki szépen az udvarra, mindjárt küldünk egy rabszolgát, és az felfeszít. Jó?

MACRO Ugyan, asszonyom, én elintézem a dolgot.

ANTONIA Jaj, Macro, ne, hagyjad –

Macro Euodossal el

CLAUDIUS De most mért kell megfeszíteni?

ANTONIA Komolyan mondom, Claudius, felnőtt férfi létedre néha olyan hülyéket tudsz kérdezni.

GEMELLUS Megölted a nagyapámat!

GAIUS Megöltük, Tibikém, meg, a nagyapánkat. Bajod?

ANTONIA Jaj, Gaius, ne beszéljél így szegénnyel. Figyelj ide, Tiberiusom: te most császár vagy. Tudom, nehéz feladat ez ilyen fiatalon. De hát: valamit valamiért. Gondolj Rómára. Gondolj a birodalomra, amit nagyapád ugyan nem bővített, de te még bővítheted, és több százezer embert áldhatsz meg a világ legnemesebb civilizációjának kincseivel, és mentheted meg őket a barbárság átkától. Ne legyenek most rómaiatlan gondolataid. Tiberius hosszú, hazafias életet élt; a birodalomnak szentelte egész életét. Gondolj szegény nagyapádra – ne hozz rá szegényt. Most pedig gyere, te is, Claudius, nézzük meg a feszítést.

Antonia, Gemellus, Claudius el

DRUSILLA Gaius, Enniának tényleg megígérted, hogy elveszed?

GAIUS Meg, ha császár leszek.

LIVILLA Hát, most császár lettél –

GAIUS De amikor megígértem, még nem voltam.

AGRIPPINA És különben is, Macro felesége.

GAIUS Jaj, lányok, ne nyafogjatok, ez politika. Ez a szerencsétlen parancsnok nagyon nagy áldozatot hozott avval, hogy felajánlotta nekem a feleségét.

LIVILLA És a felesége mekkora áldozatot hozott neki, hogy felajánlotta önmagát!

DRUSILLA És akkor velem mi lesz?

LIVILLA és AGRIPPINA Velünk?

GAIUS Te beszélsz, Drusillácskám, már a második férjedet fogyasztod, és az se jó hozzám képest, te taknyos? Nem baj, mégiscsak a húgocskáim vagytok. Többek között.

LIVILLA Olyan gonosz tudsz néha lenni.

AGRIPPINA Nem nézzük meg a feszítést?

DRUSILLA Máshogy is lehet oldani ezt a feszültséget.

GAIUS Kishúgom, hugicám, hogy neked még egy kivégzésről is csak a szex jut eszedbe! Jaj, drágáim, azért mégiscsak együtt a család! Na, kicsi a rakás, ki lesz legalul?

Mind el. Tiberius meghal

2. jelenet

Forum. Polgárok fáklyákkal

1. POLGÁR Nézd már, apám, kijössz a Forumra tetőtől talpig vérben!

2. POLGÁR Három barmot áldoztam a császárnak, még én szégyelljem magam?
3. POLGÁR Na nézd, te vagy a nagy római, mert neked ment az istálló? Inkább azt mondanád, Tiberius emlékére! Az új császárnak már a nevét se tudod, te paraszt!
2. POLGÁR Gaius, és Germanicus fia! Ki ne tudná? Mifelénk csak csizmácskának hívják; azt mondják, miután az a senkiházi Tiberius majd' kiirtotta az egész családját, már minden mocskokra edzett a lelkem.
4. POLGÁR Plebikém, mifelénk meg mindenki tudja, hogy az nem csizma, hanem bakancs, mert édesapjának köszönhetően ekkora korától fogva katonák közt nevelkedett a fronton, ott becézte őt a sok baka bakancsnak.
5. POLGÁR Akkor is igaza van a véresnek, te idéetlen, nem bakancs az, hanem kiscizma, magyarul caligula.
6. POLGÁR Ki mán az a Caligula!
7. POLGÁR Mért hordana egy gyerek a táborban caligulát?
6. POLGÁR Egyáltalán, hogy kerül a csizma a trónra!

Dobszó

8. POLGÁR Jön már a gyászmenet! A Tiberisbe Tiberiusszal! MIND A Tiberisbe Tiberiusszal! A Tiberisbe Tiberiusszal!
1. POLGÁR A Cerberus tépje darabokra, és fullassa holtában is a Styxbe, hogy gyilkolta volna meg maga Sejanus idejében még!
8. POLGÁR Ott jön az isteni Germanicus fia, nézzétek! Nézzétek! Mintha maga Germanicus lenne! Császárom! Császárom! Nekem is a fél családomat irtotta ki az a senkiházi Tiberius, hogy Tisiphone szaggassa darabokra, megölette őket egytől egyig, és tudjátok, miért?
9. POLGÁR Miért!
8. POLGÁR Ezt kérdezem azóta is, mert anyám unokabátyjának a fivére szóba állt Sejanus rabszolgájával!
- POLGÁROK Ne! Jupiterre!
8. POLGÁR Amire még azt mondom, legyen! De ez nem is az a Sejanus volt!

Jönnék katonák fáklyákkal, dobbal, koporsóval, siratóasszonyok, Gaius, Gemellus, Macro, Antonia, Claudius, Drusilla, Agrippina, Livilla

- POLGÁROK Kiscsiz – kisbak – kiscsibécském! Éljen Gaius, Germanicus fia! Éljen Gaius, a császár!
- GAIUS A szívem csuklik el ennyi szeretet láttán, ehhez valóban évek kellene, ha nem egy teljes élet, hogy viszonzni tudjam.
- POLGÁROK Kiscsizmánk! Csizmácskánk! Császár papucsánk! Rómaiak, mit skandalunk, van egy új szép szent szandalunk! Éljen! (*Stb.*)
- GAIUS (*Macróhoz*) Idéetlen tahók, aki engem még egyszer leszandáloz, annak a belét ontom ki. (*Katonákhoz*) Rakjátok le a koporsót. Tiberius: a gyászbeszédet én mondom el.
- GEMELLUS Én mondom el, saját nagyapám fölött!
- ANTONIA No-no, fiam, fiam.
- GAIUS Te vagy a jobb rokon, én a jobb szónok: most mégis szükségem van a segítségedre. Erősnek kell most lenned. Én ezt a gyászbeszédet valószínűleg nem tudom elmondani röhögés nélkül. Az öreg halála óta téged nem láttalak sírni. Amíg én beszélek, te sírni fogsz: ha ne adj' isten el-elrohogném magam, az is sírásnak hasson. Itt az ideje: ereszd el magad. Ne félj, menni fog, ügyes gyerek vagy.
- KATONÁK Csendet, emberek!
- GAIUS Rómaiak! Egybegyűltek! Honfitársaim! Tiberius gyászoló! Fájdalmamnak alig tudok hangot adni. Olyan uralkodót temetünk, amelyet eddig nem szült, és ezután sem szül már a történelem. Soha. Soha nem lesz még egy Tiberius. A magam részéről úgy hiszem, tiszta lelkiismerettel mondhatom: nem szerettem Tiberiust kevésbé, mint

amennyire ő szeretett engem. Sőt! Tiberiust semmi sem háborította fel annyira, mint mikor istenként akarták tisztelni. Azt hiszem, nincsen olyan római, aki ne tartaná példáulértékűnek e rá oly jellemző bölcsességét. Nem fogom ezért emlékét avval gyalázní, hogy templomot állítok neki. Sok nagy római meghalt a hazáért, és igaz: egyetlen római sem siratott ez idáig Róma népe annyira, mint Germanicust.

Gemellus abbahagyja a sírást, dermedten néz Gaiusra

Apám, Germanicus ritka dicsőségeket hozott egész Rómának, amiért Tiberius fővezérsege alatt harcolt birodalmunkért világszerte. Mondta is Tiberiusnak: készségesen látná saját felesége és gyermekei halálát Tiberius és az egész birodalom dicsőségéért! (*Gaius sírni kezd, és Gemellus lábára lép*) Az isteni Augustusnak pedig nemhogy nyomába, árnyékába is alig léphetett Tiberius, vagy Tiberius helyében – ahol most én vagyok – bárki más; mindazonáltal igyekszem a legkiválóbb államférfiaink példáit saját magam és egész birodalmunk örökségévé tenni. Tiberius! Soha nem búcsúzhattam el tőled olyan méltó módon, ahogyan én szerettem volna, ezért hadd mondjak most annyit: tiszta szívből remélem, hozzád méltó fogadtatásban lesz részed a túlvilágon. Róma: Tiberius meghalt, Tiberius halott, és Tiberius meg lesz halva, de ahogy egy császár élete, úgy a népe gyásza is véges. Uralkodók meghalnak, de a birodalom örökké él!

Dobszó. Gyászmenet koporsóval el

3. jelenet

Palota. Gaius, Gemellus, Macro, Antonia, Claudius

- ANTONIA Gaius, hallgass rám, hidd el nekem, ez nem az, aminek látszik: semmi bajom Agrippával, de Jupiter őrizze a becsületedet, ha lenne eszed egy csapásra felszabadítani azt a szerencsétlent, amikor Tiberius vágta börtönbe még, zöldfülű húzás lenne részedről, és különben is, mindenki azt hinné, hogy örülsz az öreg halálának!
- GAIUS Ki mondott ilyet? Mama, tudod mit, ne foglalkozz te avval, ki van szabadlábban, ki van kényelemben, ne kössél te tarisznyát az idegeimből, megvan már az útravalóm.
- ANTONIA Fiam, azt csinálsz, amit akarsz. Végső soron császár vagy. Tiberius, te sem nézel ki valami fényesen, ne hívjak orvost? Mit mondasz, kicsi fiam, hívunk neked orvost, felvágja picit az ereidet, hátha attól jobban leszel?
- GEMELLUS A Papóra gondolok még mindig.
- GAIUS Gemellusom, kapard már kicsit össze magad, te vagy a világ egyik ura, ehhez méltó ésszel csak fel bírsz fogni minden eddigi szükséges és nélkülözhetetlen intézkedést. Nézd: ha nem szorítjuk az öregre a párnát – egy párnát!, amikor naponta falnak föl vadállatok elevenen senkiházi gladiátorokat, naponta vágják föl rómaiak az ereiket, óránként végeznek ki bűnözőket, percenként halnak éhen világszerte, katonákat aprítanak húscsafatokká, te meg azért nyafogsz itt, te, a világ kisebbik ura, mert nagyapád fejének rossz felére került a párna? Ráadásul majdnem a nyolcvanát súrolta már az öreg – várjuk meg, amíg teljesen elhülyül, hátha évekig olyan tompán lesz a világ élén, hogy nemhogy a világról, magáról se tud?
- CLAUDIUS Igen, Tiberiusom, szóval azért van ebben valami.
- GAIUS Nem úgy, mint a te fejedben, bácsikám; úgy nézel rám, mint valami gyakorlott gonosztevőre, pedig semmi mást nem teszek, mint amit a helyzet megkövetel tőlem, mindezt a te biztonságod érdekében, ahogy neked kéne megtenned, ha én nem tenném. Mit tegyek. Ez egy ilyen

család. Az ember mindig találja fel magát, főleg a rokonai-
val szemben.

ANTONIA Túl van ez tárgyalva: senki sem hibáztat, Gaius.
Mondtad, hogy Tiberius a hagyatékában mind a testőrség-
nek, mind –

GAIUS Nagymama. Császár vagyok. El fogom intézni. Most
viszont, hogy új otthonunkba érkeztünk, ki nem találod,
mit intéztem ma számodra: kineveztelek, egyetlen senatusi
határozattal, Augustus papnőjének, mindazokkal a kitünté-
tésekkel, amelyekben Augusta részesült!

ANTONIA Ó, Gaius!

GAIUS És a lányokkal együtt Vesta-szüzekké avatlak titeket:
őrizzétek az új otthonunk lángját a Forumon; az öreg a vég-
rendeletben szép összeget hagy rátok, most már a Vesta-
szüzekre.

ANTONIA Gaius!

GAIUS Szóra sem érdemes. Úgyhogy Vesta-szűzként azt a vén
Luciust se nagyon fogadd többé, mert agyonverik a
Comitiumon.

ANTONIA Gaius!

GAIUS Szóra sem érdemes.

ANTONIA Gaius, beszélni akarok veled.

GAIUS Szóra sem érdemes.

ANTONIA Négyszemközt.

Claudius és Gemellus el

GAIUS No. Mi az, bemutassalak titeket egymásnak? Tudod,
Macro szinte családtag: Enniának, a feleségének a vőlegé-
nye vagyok; igazából nem is tudom, állhatnánk-e közelebbi
rokonságban. Te akartad még az előbb lefizettetni velem a
testőrséget, most meg még csak a parancsnokukat se tűröd
meg mellettem?

ANTONIA Gaius, elképzelhető, hogy beszéljek veled mint a
nagyanyád?

GAIUS Mért, hogy beszélj velem.

ANTONIA Akkor sehogy.

GAIUS Nagymama, tudom, hogy féltesz, de igazán nem ér-
tem, miért aggódsz, amikor itt van mellettem a testőrpa-
rancsnok. Tudod, hány nagymama lelke lenne nyugodt, ha
a világbirodalom testőrgárdájának vezetője állna szüntelen
strázsát az unokája mellett? Te pedig ettől még aggódni is
kezdesz! Drága Antonia Augusta, egyetlen nagymamám:
kezdesz te nekem gyanús lenni.

ANTONIA Hogy mit mondasz.

GAIUS Próbálok jó unoka lenni. Szűzzé avatlak. Vigyázok
magamra. Neked semmi se jó.

ANTONIA Te szégyentelen!

GAIUS Mit kéne szégyellnem? Pontosan tudod, milyen gyom-
orkovácsló alázattal túrtem nap mint nap, hogy egy le-
vegőt szívjak azzal a ragyás rohadékkal, aki több kárt tett
bennem és többet vett el tőlem, mint magától a birodalom-
tól! – arányaiban –, némán nyeltem, pihenés nélkül másztam
meg minden felém dőlő sziklafalat, amit rám gördített,
és feljutottam végre a csúcsra: innen már sarkon csúsztatva
szárgulhatnak szélle szemben, körömmel a levegőbe ka-
paszkodva, hogy a hegyen edzett ujjaimból fogjam ki a sze-
let. A kár már megvan: mostantól nekem mindent szabad,
mindenkivel szemben, ezt el ne felejtse.

ANTONIA Honnan tudnád te, mi a szabadság, mikor egész
életemben közöd nem volt hozzá!

GAIUS Hát most a szabadságnak van köze hozzám, majd ta-
nítjuk egymást. De taníts előbb te engem, nálad jobb taná-
rom úgysem lehet: te már apámat is felszabadítottad Ti-
berius alól.

ANTONIA Apádat, Gaius, megölette volna Tiberius minden-
képp, amint Egyiptomba indult, ez világos volt minden
épelméjű ember számára, akkor is, ma is; attól félt, hogy
ami nem sikerült Antoniusnak Augustus ellen, az majd

apádnak sikerül őellene, hiszen amúgy is át akarja venni
tőle a hatalmat, de ezt milliószor elmondtam már; azzal,
hogy én ezt az alexandriai futárral egy időben közöltem
vele, épphogy csak a –

GAIUS Bla, bla, bla, bla, bla.

ANTONIA – csak a te életedet mentettem meg, mindannyió-
tokét, az utolsó szálig kiirtott volna benneteket, az egész
családot!

GAIUS Bla. „Benneteket”? Mi ez, hogy „benneteket”? Te ta-
lán nem vagy a család?

ANTONIA Hogy jössz te ahhoz, hogy ítélkezz rólam! Halott
lennél nélkülem, hát teéted áldoztam fel a fiamat, a saját,
leggyönyörűbb, legemberibb, egyetlen ép, szép szál fiamat,
akit tovább neveltem, mint mióta te a napvilágot ismered, te
hálátlan!

GAIUS Ki vagy te, hogy eldöntsd helyettem, hogy érdeme-
sebb az apám nélkül élnem? Mért, Tiberius talán nem ir-
totta ki így is a fél családot?

ANTONIA Ne engedj több szót a szájából, Jupiter; fordul ve-
lem a világ, én pedig nem tudok kapaszkodni már.

GAIUS Pedig még el se kezdtem. Mama, hagyjuk ezt, most
már úgyis mindenki halott. Inkább lássunk munkához.
Mindenekelőtt végre valami jót kéne tennem – az a kecske
a fél világra hagyott egy rakat pénzt, azt azért illene szét-
osztanom. Persze azért még nem fognak szeretni. Mondd,
Macro – mennyire vagyok én szerethető?

MACRO Uram, azt hiszem, Antonia tényleg rosszul van.

GAIUS Terelsz?

MACRO Összeesik!

Antonia összeesik

GAIUS Hát, ebben a korban –

MACRO Megmérgezted?

GAIUS Én! Valószínű.

MACRO Ennia! Ennia, hol vagy! Ennia, gyere, segíts!

ENNIA (jön) Irgalmas Juno, mi történt Antoniával? Mért
nem segíted nekem?

GAIUS Halkabban, drágám, halkabban. A nagymamám hal-
doklik. Antonia, ne hozzunk valamit?

ANTONIA Tórt!

GAIUS Ne haragudj, nagymama, hiszen még be se mutattalak
titeket egymásnak. Antonia – Ennia; Ennia – már késő.

Antonia meghal

Mit mondott?

MACRO Mikor?

GAIUS Hogyhogy mikor. Mielőtt meghalt!

ENNIA Egy tört kért.

GAIUS Tórt.

MACRO Tórt.

GAIUS Macro, te ott álltál végig. Tórral az oldaladon. És a
nagymamám végakarátát megtagadtad.

MACRO Hogyhogy, Gaius, mit kellett volna tennem? Azt se
értettem, mit –

GAIUS Szemed láttára esik össze saját magától, és az első do-
log, ami eszedbe jut, hogy én megmérgeztem? Nem az,
hogy odamenjél és segíts neki, hanem hogy én már megint
valami aljas disznóságot csináltam? Hát persze, világos, előbb
a nagyapámat ölöm meg, most meg a nagymamám! Kár,
hogy több nagyszülőm nem maradt!

ENNIA Jaj, Gaius, Gaius! Ne csináld ezt, gyere, gyere ide.

GAIUS Ennia, Ennia, hiába vagy te ilyen gyönyörű, amikor én
a nagymamám karjaiba vágyom.

ENNIA Tudom, Gaius, tudom. Hát ha talán nyomába érhetek
az ölelésének, ha megengeded, hogy –

GAIUS Macro, nagyon jól ölel a feleséged.

MACRO De hiszen felajánlottam őt neked, Gaius!

GAIUS Felajánlottad, felajánlottad, de én el is fogadtam.

Azért valld be, kicsit féltékeny vagy.

MACRO Féltékeny! Én?

GAIUS Nana. Nem azt mondom, nem feltételezem rólad, hogy otthon egyedül alszol – otthon egyedül alszol?

ENNIA Antonia, Antonia – teljesen kihúlt! Antonia!

GAIUS Ennia. Szerinted hallja?

ENNIA Szegény Antoniával mit csináljunk?

GAIUS – Mert ha nem alszol otthon egyedül, akkor tulajdonképp csak rám sózta a feleséged, ami, Jupiter a tanúm, elég aljas megoldás, és akkor még te jársz jól.

ENNIA Gaius, egyetlenem, miről beszélsz? Macro, én nem értem, miért kell ilyenkor is az idegeit borzolni, nem látod, mi történt? Most vesztette el a két utolsó nagyszülejét; gyerekek, fektessük Antoniát az ágyra, a másik szobában –

GAIUS Te mondd már, Macro, mégis milyen hülyegyereknek nézel te engem, hogy még a kerítőt is megjátszod itt? Én érzem magam megtisztelve, amiért ráfekhetek a feleségedre, mert szerinted császár létemre neked kell nekem nőt szerezned? Csak nincs képed még azt is felvetni, ugye nincs, hogy te segítettél hatalomra, hogy a teljhatalmamat neked köszönhetném; azt hiszed, kézen fogva kell engem a saját palotámon átvezetni?

MACRO Gaius, de mit feltételezel rólam!

GAIUS Igaza volt szegény Antoniának; Jupiter, hogy ezt nem érthette meg! És a tőr, a tőr, amivel elárultad, te, a testőr, aki csak bambán, egy hang nélkül nézted, ahogy a szemed látára esik össze és pusztul el! Egy öregasszony! Mondd, hát ha egy gyenge, elesett, haldokló öregasszonynak a kisujját nem bírod nyújtani, és ráadásul nem is akármilyen öregasszonynak, hanem az én egyetlen, utolsó – megmaradt nagymamámnak, akkor én még téged állítsalak Rómának, a világbirodalomnak a szolgálatába, ami hagyján, de a testőrgárda élére? Téged, te senkiházi? Téged, aki megmenthetted volna, és megtagadtad tőle a végtisztességet?

MACRO Uram, de hiszen egyik pillanatról a másikra esett össze!

GAIUS Igen, Macro, minden egyik pillanatról a másikra esik össze, csak mi állunk és nézzük. Ne is folytasd: minden szavaddal, minden magyarázkodó mondatoddal, amivel mentegőzni próbálnál, csak jobban beismered a bűnödöt, és jobban bemocskolod a becsületedet. Én társadként és tisztelődként azt tudom csak mondani most, hogy ha egy farknyi római tisztesség, ha egy evőkanálnyi emberi öntudat van benned, most, azonnal megragadod azt a tórt, és hazaküldöd, ahova való.

ENNIA Gaius, Macro, térjetek magatokhoz, itt senki nem árult el senkit!

GAIUS Te papolsz itt árulásról, te kapualjas kurva? Megunod a férjedet, és már rögtön a császár kell? Két ilyen számító, önző, aljas és sunyi csúszó-mászó férget! Ne mondjam kétszer, Macro, ha bármi tisztesség van benned, őt is magaddal viszed a másvilágra.

MACRO Uram, én Egyiptom kormányzója vagyok.

GAIUS Én meg a római császár.

MACRO Soha a hadseregben nem volt olyan jó dolguk a katonáknak, mint az én parancsnokságom alatt –

GAIUS Soha? Apám alatt sem, te kétszínű?

ENNIA Gaius, pihend ki magad, rettenetesen sok minden történt az elmúlt napokban.

GAIUS Minden perccel, amivel az életeteket elnyújtjátok, a tisztességeteket csorbítjátok. De mindjárt egy leheletnyi sem marad egyikből sem.

MACRO Gyere, Ennia: Ennia drága, egyetlen feleségem. Hű voltam hozzád, és szerettelek, ahogy csak férfi nőt szerethet, és az istenek legyenek tanúink mind, hogy nem vállalt soha sem egymásért, sem Rómáért nagyobb áldozatot sem nő, se férfi, sem házaspár; senki együtt nem tett annyit a birodalomért, mint Macro és Ennia.

ENNIA Nem, nekünk tennünk kell még a birodalomért!

MACRO Teljes életet éltünk, amennyire csak lehet. Mi már megtettük – ami megengedett volt nekünk.

ENNIA Macro, mit csinálsz, téj magadhoz, ne hülyéskedj, eressz el, nem!

Macro leszúrja Enniát és saját magát, meghalnak

GAIUS Aj, jaj, jaj. És te vigyázzál az én életemre, mikor még a magadéra se bírsz. Nála van a tőr, és ő hal meg. Velem szemben, aki itt állok védtelen, és a pusztá két kezemet tudom csak most is széttárni. És ez a testőrparancsnok. És ezek fölött uralkodom. Én. Egyedül! Kezdem már érezni a szabadság ízét. Valahol a nyelvem hegyét súrolja még, de nemsokára ráharapok. Macro, Ennia – csak hogy tiszta legyen a lelkiismeretem, és senki se mondhasza, hogy hálátlan vagyok –, ezúttal megköszönöm minden segítségeteket, nélkületek nem lehetnék császár. És drága nagymama – neked is köszönöm, hogy megmentetted az életemet –, nélküled ember sem lehetnék. Látogatom majd a sírokat. Most mi ez, nekem kell mindet egyedül cipelnem? Gemellus!

Gaius el. Jön Gemellus

4. jelenet

Forum. Polgárok

POLGÁROK Az istenek áldják Rómát, az istenek áldják Gaius Germanicust, éljen a császáruk!

Dobszó. Harsona, trombiták. Jön Gaius katonákkal és senatorokkal. Gaius és a katonák ezüst- és aranyérméket szórnak a polgárok közé. Néhány polgár holtan vágódik el. A jelenet folyamán el- elvágódnak

1. SENATOR Uram, csakugyan hálás a nép, nézze, mint vetik hasra magukat a pénzesőben!

GAIUS Hm, az alázatban is jobb a mérték – ezek nem is kelnek fel már.

2. SENATOR Valóban, nem mozdulnak.

GAIUS Jupiter, most veszem észre: valaki vasdarabokat kevert az ezüst- és aranyérmék közé!

3. SENATOR Vasat? Uram, ha ez valóban így van, ne szórja tovább a pénzt közéjük!

GAIUS Hogyhogy ne szórjam. Egyszerre csak hagyjam abba? Amikor így őrjöngnek! És ne osszam szét a népnek Tiberius hagyatékát? A negyvenötmillióból még ötöt sem osztottunk ki, és ti kis vasdarabokon akadtok fönn?

2. SENATOR Nem mi, uram, a nép.

GAIUS Majd ha reklamálnak, megvitatjuk, inkább segítsenek a pénzzórásban! Különben is, a hagyatékon kívül még ott van az a kétszáznegyven fejenként, amit nem osztottunk ki a férfitógám felöltése óta, külön-külön hatvan sestertiusnyi kamattal, nem is beszélve a dedányám hagyatékáról; ha ez kikészíti őket, nem csodálom.

4. SENATOR Hogy mennyi fejenként?

GAIUS Jaj, látod: úgyse lesz annyi. Na ne szórjuk itt a pénzt. Rómaiak! Honfitársaim! Tisztelt egybegyűltek! Senatorok, patriciusok, plebeiusok és emberek! Sírba lanyhadt az öreg Tiberius, és én, az ifjú Gaius, Germanicus fia és a senatus gyámja, mindent megteszek, amit eme bölcs, edzett és kiváló államférfiak megkövetelnek tőlem, hiszen hatalmunkban osztozunk egymással és veletek, nem fölöttetek, drága rómaiak! Ezért az imperatori címek közül egyet sem fogok viselni. Legfőbb feladatommak tekintem, hogy arra törekedjek: még életemben olyan példával szolgáljak a jövőndő

nemzedékek számára, hogy úgy tekinthessenek az általunk tapasztalt válságokra és viszontagságokra, ahogy nekünk kell tekintenünk múltunk letűnt hőseire: semmi sem ismétlődhet meg! Drága rómaiak, nem kívánhatjuk vissza Augustus idejét, a történelem maga dönti el, kit igazol és miben. Nem biztos, hogy lesz alkalmam akkora megméretetésekre, amekkorák dicsőséget hozhatnak birodalmunknak. Hadjáratokat kell indítani gyarmatainkra, hiszen csak úgy lehetünk mi is igazán szabadok, ha nem kell tartanunk rómaiatlan ellenségeinktől, és ők is csak birodalmunk részeként ismerhetik meg a szabadság ízét. Drága rómaiak, mind tudjuk: nincsen ritkább és értékesebb kincs a szabadságnál. Hogyan is kezdjem meg Róma felszabadítását Tiberius alól? Hosszan konzultáltam a senatussal, és arra a megegyezésre jutottunk, hogy minden olyan római, aki Tiberius uralma óta börtönben raboskodik, minden olyan római, aki Tiberius óta száműzetésben él, és minden olyan római, aki bűnvádi eljárás ígáját nyögi Tiberius óta, ezenel felszabadítunk az összes említett teher alól, minden további feltétel nélkül, az istenek áldják Rómát!

POLGÁROK Éljen a császár, éljen az igazság, éljen a szabadság, hajrá, Róma, hajrá, Germanicus!

GAIUS Rómaiak, jól tudom: a szabadság szülőanyja a tiszta lelkiismeret, és én tiszta lappal szeretném kezdeni uralmat és a veletek való együttműködést! Ez az iratcsomó, amelyet most kezemben látok, tartalmazza Tiberius által kivégzett édesanyám és két bátyám pereinek dokumentációját. Ahogy az összes isten a tanúm, hogy én ezekből egy betűt nem olvastam, sőt soha egy ujjal nem nyúltam hozzájuk, most magasra emelem, hadd mondjon búcsút ennek a kötegnak az összes egykori feljelentő és tanú: senatorok, tüzet kérek!

1. *Senator meggyújtja az iratköteget*

Töröljük a terrort tesseránkról mindörökre! Tudom, néhányan közületek, akik eddig a cinizmus langyos levében savanyodtatok, és a terror árnyékában dideregték ebben a pillanatban is, azt kérdezitek: csakugyan elégetne a császár egy ilyen, számára személyesen is nélkülözhetetlen iratköteget, a lehető legnagyobb nyilvánosság előtt ráadásul, Róma népe előtt, a Forumon? Biztosan van neki ezekből a fontos iratokból valahol még egy példány! Hát íme, a másik példány! Sebaj! Megsemmisítjük azt is! Tüzet!

1. *Senator meggyújtja az iratköteget, majd mindkettőt tálcán körbeviszi a polgárok között*

Drága, hón szeretett honfitársaim, szeretném, ha azokat az éveket, melyeket egymásrautaltságunkban töltünk, minél emlékezetesebben és színebben töltenénk! Gondoljunk csak Augustus korára. Melyek azon események, amelyek mindenkinek a legemlékezetesebbek a mai napig? Gondolom, mindenki emlékszik még a varusi ütközetre, amikor a germánok három római légiót mészároltak le hadvezéreikkel együtt az utolsó emberig, alvezéreikkel és az összes segédsapattal együtt. Vagy ki ne emlékezzon Tiberius idejében a fidenaei színház összeomlására, ahol több mint ötvenezer római vesztette életét, vagy nyomorodott meg egy életre, valahol azért mindegyikötök családjában maradtak emlékei ezen eseményeknek! Én sem szeretném, ha uralmam a feledés hályoga borítaná! A dicsőség áldozatba kerül! Ti pedig jó rómaiak vagytok, és az istenek színe előtt ígérem: a legdicsőbb korban fogtok élni! Rómaiak! Honfitársaim! Drága egybegyűltek! Frenetikus idők következnek!

Dobszó. Harsona. Gaius kísérettel el

II. FELVONÁS

I. jelenet

Palota. Lepidus, Drusilla, Agrippina, Livilla, Claudius, Minucianus

LEPIDUS Drágám, senki nem állította, hogy Antoniát meggyilkolta volna, de kérdezem én, hol volt a hamvasztásnál, mikor ti ott egymásra borulva zokogtatok, mikor te minden harmadik istenre esküdve szaggattad a hajadat, és Agrippina majd' majd' összeroskadt, Livilla meg kővé dermedve meredt magába; hát tudjátok, hol volt akkor a ti Gaiusotok? Az ebédlőjéből nézte, hogyan ég alatta a máglya.

CLAUDIUS Én szót se szoltam hozzá, de most estefelé, mikor egymásba botlottunk a kapuban, megáll előttem, és azt mondja: Mi az, ti nem ebédeltetek? Persze Tiberius után mit várjunk. Macro és Ennia is halottak, saját kezük által, állítólag.

MINUCIANUS Macro és Ennia! Macrót megölette? A testőrpapancsnokot, Egyiptom helytartóját, Macrót, a feleségével együtt, akit ráadásul –

LIVILLA Hogyhogy Macrót és Enniát kivégeztette.

CLAUDIUS Nem végeztette ki, mondom, hogy öngyilkosok lettek!

AGRIPPINA Komolyan, Claudius, hallgassál már.

LIVILLA Hát az a két ember szó szerint mindenét odaadta neki, érte, hát hol lenne nélkülük, hogyhogy halottak, mi történt!

AGRIPPINA Ez nem az én bátyám.

DRUSILLA De miről beszélsz, te, Claudius, hogyhogy Tiberius után mit várunk? Hogy Tiberiust megfojtotta, hát Jupiter szégyellje magát őhelyette, amit az istenek nem végeznek el, azt csak nekünk kell, de a nagymamát! Antoniát, aki acéldegekkel mellettünk állt a leghetetlenebb időközön keresztül, aki egy emberben volt éveken át apánk, anyánk, nagymamánk, mindenünk, egyáltalán, akinek az életünket köszönhetjük, aki Tiberiustól mentett meg minket!

CLAUDIUS Engem mindig csak szörnyszülőttnek nevezett. AGRIPPINA Hát ha erre te csak ezt tudod mondani, az is vagy!

LEPIDUS Agrippina, fejezd be.

CLAUDIUS Mit fejezzon be? Engem fejezzon be a természet, ezt mondogatta mindig a drága jó édesanyám – aki nekem mindig is egy személyben volt az anyám, ami persze semmit nem jelent, attól még tihozzátok közelebb állt, tudom –, ezt, hogy engem csak megkezdett a természet, aztán engem; hát, úgy látszik, őt mégiscsak hamarabb unta meg!

AGRIPPINA Claudius!

CLAUDIUS Nem, Gaius.

LIVILLA Gaius? Vagy csak nem te mérgezted meg?

MINUCIANUS Lepidus, jobb lesz vigyáznunk: ez az ember azokat gyilkolja le először, akiknek a legtöbbet köszönhet.

LIVILLA El se hiszem, itt csépeljük Gaiust, ez a sunyi féreg meg, aki mindig csak hallgat, bár jobban is tenné, csak akkor soha semmit nem tudunk meg, ez végig csak gyűlölködni tud ezen a fekete napon! Gaiusban legalább annyi tisztesség volt, hogy anyáékat rehabilitálja és saját kezűleg újratemesse. Jaj, Jupiter, sosem felejttem el azt, milyen édes volt, amikor ott állt Pandaterián anya csontjaival a kezében! Nerót és Drusust pedig alig tudtuk összeszedni, nem elég, hogy halálra kínozza őket az az állat, túl jó neki a párna tényleg –

CLAUDIUS Dehogy gyűlöltem én Antoniát, elég már az is, sőt az is sok, hogy nem volt okom szeretni: de itt jön a gyilkosa, kérdezték meg őt!

Jön Gaius, Agrippa, Apelles és Helicon

GAIUS Drágáim! Itt van Agrippa, most szabadult. És felszedtem még két nagyon jópofa embert; gyerekek: Apelles és Helicon; Apelles és Helicon: gyerekek; Helicon görög, de rendes, Tiberius rabszolgája volt, mielőtt őt is felszabadítottam volna, Apelles meg – hát ki ne hallott volna Apellesről! a legjobb színészünk, őt még egy császár se tudja felszabadítani. Mi van, zártkörű ülésre csörtetünk be? Gyémántkám, jó reggelt! Buli van! Ünneplünk!

DRUSILLA Mit ünnepelsz te, amikor ma temettük a nagymamát?

GAIUS A szép hosszú életét, azt ünneplem: ki tudja, mi élünk-e feleaddig is, mint ő, akkor pedig miért ne ünnepele-nénk? És egyáltalán! Éljen Antonia!

AGRIPPA, APELLES, HELICON Éljen Antonia!

LIVILLA Mi gyászolunk, és te képes vagy beállítani ide ezzel a gengszterrel?

GAIUS Agrippa, én kérek elnézést, neked tényleg semmi kö-zöd a nagymamánk halálához (ugye?); hátrább a könnyekkel, Livillám, ez a gengszter itt Nagy Heródes unokája személyesen, és nem kell bemutatnom: tudod, tanúsíthatnál több tiszteletet olyasvalaki iránt, aki koronát hord a fején. Most neveztem ki Philippos és Lysanias egykori tetrarchiájának királyává, ezt a gengsztert, mert szerény ember, de lesz ő még a zsidók királya is, ha jól viselkedik. Ez hogy tetszik, ma szedtem le nyakából a vasláncot, és hogy el ne felejtse, kapott tőlem egy ugyanakkorát aranyban. Szerintem nagyon császár, azt hiszitek, pont Antoniát ne tenné ez boldoggá?

AGRIPPA Fogadjátok minden részvétem.

LIVILLA Gratulálunk.

GAIUS Helyes, ezt hívják politikának. Helicon, neked volt az előbb valami nagyon jó benyögésed, mi is, „Attól, hogy valaminek nincs előzménye” –

HELICON Attól, hogy valaminek nincs előzménye, még nem feltétlenül van következménye.

GAIUS Zseniális, meg ne magyarul.

AGRIPPINA Mi akkor szerintem megyünk is.

GAIUS Na, mi, hova, hova? Mi ez, se vacsora, se ebéd?

DRUSILLA Fáj a fejük.

GAIUS Drusilla drága, ne haragudj, ha én vendégeket hívok, neked ne fájjon a fejed kollektíve, én oktassalak ki benneteket, milyen illetlenség így vendégeket fogadni? Most szegények tegyenek úgy, mint akik meg vannak rendülve, és motyogják itt megilletődötten, hogy „Hát igen”, „Biztosan fantasztikus asszony volt”, képzeld a helyükbe magad. Itt van Apelles, Róma legjobb tragikus színésze, még neki sem megy, látod.

DRUSILLA Lepidus, lányok, Claudius: gyertek.

GAIUS Állj, állj, álljon meg a had, minek értsem ezt? Mi ez, Drusilla, csak nem vádolsz engem valamivel? Mert ha megvádolsz, itt az alkalom: tanú van elég, semmi szükség erre a műsorra; én viselkedtem valaha így veled? Bármelyikőtökkel? Elharaptam valaha is a számat, forgattam a szememet, ráncoltam az orromat, beszéltem veled dallamosan fennhangon anélkül, hogy kimondtam volna, mit találok méltatlannak? Csak nem aljas, számító gazembernek nyilvánítás, drága testvérem, ilyen nyilvánvaló jelbeszéddel? Lepleztem én előttetek, vagy bárki előtt valaha is, a szándékaimat? Beszéltem, cselekedtem én valaha őszintétlenül? Volt ember, akihez egy ujjal is hozzáértem, amióta hatalmon vagyok?

DRUSILLA Engem kérdezel?

GAIUS Volt? Én még csak azt sem mondom, hogy meggyanúsítasz. De feltételezem rólam ilyesmit? Te, Drusilla, az egyetlen Drusillám? És Livilla – Agrippina! – Lepidus! És te – téged hogy is hívnak?

MINUCIANUS Annius Minucianus, uram.

GAIUS Germanicus Caesar. Te valamelyik hűgomnak a szeretője vagy?

MINUCIANUS Nem, uram, én –
GAIUS Ágyasa?

MINUCIANUS Nem, én csak –
GAIUS Lepidus szeretője?

MINUCIANUS Nem –
GAIUS Impotens vagy?

MINUCIANUS Lepidus barátja vagyok.

GAIUS Szép dolog a barátság. Most találkozunk először, mondd meg: milyen benyomást keltek? Túl hosszan gondolkozol.

MINUCIANUS Mélyről soká érnek föl a szavak, uram.

GAIUS Olyan mélyről, a szagukat is érzem. Ne felejtsetek: ezentúl nemcsak szeretőtök, testvéretek, ágyasotok, barátotok, ismerősötök, unokaöcsétek, felszabadítótok, közönségetek, hanem császárotok is vagyok, egy személyben. Amitől pedig még ugyanúgy vagyok testvéretek, ágyasotok, szeretőtök, barátotok, de. Egyvalakit ismerek, aki nem látja a hátam közepét, ez pedig egyedül én vagyok: ennyit a bizalomról.

LIVILLA Akkor az orrod előtt vonulunk el.

GAIUS Drusilla, beszélni akarok veled. Majd.

DRUSILLA Igenis, Germanicus uram.

Lepidus, Drusilla, Agrippina, Livilla, Claudius, Minucianus el

GAIUS Mint a kicsirkék. Jaj, néha komolyan azt gondolom, olyan szívesen uralkodnék, csak ne lenne kin! Te ismered ezt az érzést, ugye, Agrippa?

AGRIPPA Hát, uram, szerintem ez egy afféle első éhség.

GAIUS Első éhség.

AGRIPPA Persze, lesz még rosszabb is.

GAIUS Igaz, te is még csak most leszel király, ugye, öregem. És képes volt az az öreg turhadék téged lecsukatni! Tiberius, Tiberius, esküszöm, még most sem olyan halott, mint ha kétszer olyan halott lenne. – Tehát! Nem véletlenül hár-mótokat hívtam itt össze: egy görögöt, egy zsidót meg egy tragikus színészt. Valószínűnek tartom, hogy egy ilyen válogatott véleményeiből világpolitikai következtetéseket még nem feltétlenül tudunk levonni; mégis, játsszunk el néhány gondolattal, abból baj nem lehet.

HELICON Uram, nem kell ahhoz semmiféle rosszindulat, mindössze a valós helyzet átlátása, hogy az ember fölismerje, amit zsidó és görög egyaránt készséggel elismer, hiszen hiába is tagadná bárki, hogy a zsidók megvetik fenségedet és a császárság intézményét általában, míg a görögök szer-vezetten és állhatatosan áldják.

AGRIPPA Egy pillanat.

GAIUS Tudom, Agrippa, ez nem így van. Sőt, nemcsak hogy nem így van, de olyan mértékig van nem így, hogy nagyon, és akkor még nem is említetted, mennyire nincs így, arról nem is beszélve, hogy ez így nincs. De mondom, csak a já-ték kedvéért: zsidó–görög polgárháború Alexandriában, gö-rögök kiirtják a zsidókat, zsidók kiirtják a görögöket, nekünk, rómaiaknak melyik előnyösebb gazdaságpolitikai szempontból, megjegyzem, igazából egyik se zárja ki a má-sikat, de most vonatkoztatunk el, szabad asszociáció, öt-leket akarok hallani, gyerünk. Apelles?

APELLES Uram, én nem értek a politikához, de esetleg ha mindenki élve marad – ?

GAIUS Jó, te nem értesz a politikához; Agrippa?

AGRIPPA Uram, bevallom őszintén, lepereg most az agyam-ban minden senatori bölcsesség, családom politikai hagyatéka, és – nem egészen értem a kérdést.

GAIUS Drágáim, a kérdésen nincs mit érteni, válaszolni kell rá.

AGRIPPA Akkor talán Apellesszel értek egyet.

GAIUS Hogy mondtad, Helicon? Ha valaminek van követ-kezménye, nem biztos, hogy miye is van?

HELICON Előzménye, uram. Az mindig van.

GAIUS Nem „mindig”, Helicon, hanem utólag. Nem baj, előbb igyunk, aztán oldottabban tudunk beszélni ezekről a dolgokról. Mi van, nem jöttök?

Mind el

2. jelenet

Palota. Gaius Drusilla holttestével

GAIUS Ne csináld, Jupiter, ezt te se teheted, Drusillát nem veheted még el. Drusi, lélegzel – ezt nem lehet senkivel csinálni, te is már csak egy darab hús vagy? Csináljál már valamit, Jupiter, ez Drusilla, amióta élek, Drusilla, nem halhat meg most ő is még, Drusi, Drusi, gyere ki, meddig várj rád, mit csináljak, szülessünk meg megint?

Jön Gemellus. A jelenet folyamán rondán köhög

GEMELLUS Gaius, te – te vagy itt?

GAIUS Gemellus! Hát te még élsz?

GEMELLUS Drusilla! Mi történt – Gaius, ugye nem?

GAIUS De, Gemellus, de, de, de, de.

GEMELLUS Nem! Megölted Drusillát is?

GAIUS Ül már le, te idétlen gyerek, nem tudsz te semmit. Nincs az a császár, aki visszahozza, száműzték az istenek, ők tudják csak, miért, de mit tudnak, nem tudnak ők semmit, ezt se.

GEMELLUS Biztos, hogy – hát de mi történt?

GAIUS Mért kell ahhoz bárminek történnie, meghalt, pont elég az, meghalnak elegen, nem is értem, te mit keresel itt, de felőlem császár is lehetsz, mit bohóckodjál én, mikor a kedvenc kis húgocskám nincs többé, Jupiter meg csak néz.

GEMELLUS Orvost ne hívjunk?

GAIUS Orvos az arénában többet tud segíteni, mint itt, nézd, nézd: elment örökre, és Jupiter csak néz. Ki fog engem szeretni, Gemellus? Nélküle nem szeret senki se. Mindenem volt, mindenem: testvérem és szerelmem, együtt játszottunk, együtt nőttünk fel, én vettem el a szüzességét, ő is az enyémet, mi voltunk a legjobb testvérek, persze te ebből nem értesz semmit. Csak mi tudjuk, egyedül mi, senki más. Hozz már nekem valami rongyot!

GEMELLUS Tessék.

GAIUS Tudod, Gemellus, elkezdtem meghalni én is. Mindenki azt hiszi, befejezni nehéz azt, pedig elkezdeni. Nem fogom ezt én végigcsinálni, nap mint nap császárkodni, játékokat rendezni, gladiátorviadalra járni, kiállni a senatus elé, egész Róma elé, a világ elé – azt hittem, ember leszek, senkinek soha meg se tettem azt a szívességet, hogy bármit is észrevegyen rajtam; hát hiába, hiába, hiába hittem magam férfinak éveken át, a fogára harapni bárki bír, de mi nek. Nem fognak engem ezek látni többé.

GEMELLUS Nem, Gaius, ne tedd!

GAIUS Ó, ne félj, nem leszek öngyilkos, csak vidékre megyek. De neked mióta mondom már, hogy öld meg magad, Gemellus, miért kell még ilyenkor is tönkretenni az idegeimet, rendeljem rád a hóhért, akit ki is kell fizetni? Fogd már fel, nem lehetünk ketten császárok, te is tudod.

GEMELLUS Tiberius így akarta.

GAIUS Dehogya akarta, meghalni se akart, mit, hogy ketten uralkodjunk? Az arénában meg mindkét gladiátor győzön? A nép se tűri. Nagypádnak kellett volna megölnie téged, persze ezt is rám hagyta, rájja ki hamvait a penész.

GEMELLUS De Gaius, én mit csináltam? Kinek ártok?

GAIUS Ül de mellém, beszéljünk ezt meg. Fiam vagy végül is, nemcsak testvérem. Unokatestvérem. Gemellus!

GEMELLUS Gaius!

GAIUS Én szeretlek téged, de létezel. Ez így nem mehet tovább. Neked se jó ez. Még most is bűzlik a szád az ellenméregtől, pedig meg se próbáltalak mérgezni még, azt hiszem.

GEMELLUS Nem, Gaius, ezt köhögésre szedem.

GAIUS Köhögésre, pusztulj veszteg!

GEMELLUS Tessék?

GAIUS Köhögtem. Teljesen mindegy. Még hogy ellenméreg, császár ellen! Tudod, amikor apámat megmérgezte az öreg – GEMELLUS Honnan veszed, hogy megmérgezte?

GAIUS Akkor nem mérgezte. Nem, Piso mérgezte meg – meghalok, hirtelen milyen jó most ezekről a régi dolgokról beszélni! Drusilla hogy zokogott akkor, a kicsi kis Drusilla, hogy tudott sírni, mintha a föld rengene! Ilyen kis gyerek, és majd' beleszakadt! És mindig ugyanúgy sírt – sose hitte volna, hogy engem még valaha is sírni lát –, te meg képes vagy ilyen hülyéket kérdezni, honnan tudom, hogy apát megmérgezték. Nem tudom, Gemellus. Bevallom neked – és most maradjon ez köztünk –, nem tudom. Egyszer csak csupa kék folt volt a teste. Meg habzott a szája. Most hogy az méreg volt-e? Nem, Gemellus, elmondom, honnan tudom, hogy megmérgezték, mert ez volt az utolsó dolog, amit apám üzent nekem a másvilágról. Mikor elégették a testét – mert elégették –, tudod, mit találtak a csontjai és a hamvai között?

GEMELLUS Mit?

GAIUS A szívét. Teljesen épen. Semmi más nem maradt belőle. Akkor megjegyeztem, gyerekfejfel: ha a szívét méreg járja át, elpusztíthatatlan.

GEMELLUS És – dobogott?

GAIUS Igen, dobogott! (*Leszúrja Gemellust*) A te szíved is dobog, csak Jupiter hallgat!

3. jelenet

Sötét. A jelenet folyamán néha-néha villámlik, egyébként teljesen sötét van.

Lepidus és Minucianus

LEPIDUS Akkor sír, amikor akar, azt nálad jobban tudom róla; mikor a legtöbb oka lett volna rá, nemhogy zokogást, zokszót se lehetett csikarni belőle; nem, nem fogsz engem meggyőzni az ő hirtelen nagy fájdalmáról. Drusilla a feleségem volt. De akkor mondd, miért hal meg, hogyan hal meg hirtelen egy huszonegy éves nő!

MINUCIANUS Lepidus, én nem tudom, de azt mondják, Gaius magánkívül van. Egész nap a hideg kövön fekszik Drusilla holtteste mellett, és simogatja.

LEPIDUS Mért nem akarod elhinni nekem, ennek az embernek még a szemöldöke is vasból van, pontosan tudja, hogy a pletyka a legjobb propaganda. Megölte Tiberiust, és mindenki örült; megölte Antoniát, és mindenki meglepődött; megölte Macrót, Enniát, mindenki megbotránkozott, most pedig meghalt Drusilla, és mindenki Gaiust sajnálja? És csak most került hatalomra! Nem vagyunk mi biztonságban, Minucianus; látod a villámokat, nem sok híja, amíg a hangjuk is ideér, akkor viszont ránk szakad az ég.

MINUCIANUS Mielőtt itt még Herculesből Hadest csinálsz, vegyük már végig minden eddigi vétkét. Törvényszerű, hogy kiirtsa maga mellől azokat, akik hatalomra segítették, vagy bosszút álljon Antonián az apjáért, ez semmilyen uralkodóval nem lehet másképp: ő nálunk talán jobban tudja, kitől kell tartania. De miért ölné meg azt a testvérét, akit köztudottan a legjobban imád, aki sehogy sem fenyegeti a hatalmát? Bocsáss meg nekem, de gondold azért végig, hány huszoneves ember hal meg váratlanul világszerte! Mi oka lett volna Drusillát, pont Drusillát, a kedvenc, imádott húgát megölni?

LEPIDUS Ha csak három év múlva tudom megmagyarázni, akkor elhiszed nekem? Ha csak húsz évvel a halálunk után tudom megmagyarázni, elhiszed nekem, hogy minket sem volt semmi oka megölni, mégis megtette? És ha soha nem tudom megmagyarázni, akkor nem hiszel nekem? Nem lep meg téged, hogy hirtelen, hogy meghalt, most szereti Drusillát a legjobban?

MINUCIANUS Fiatal gyerek ez a Gaius, nagyon korán zuhant a vállára ennyi lehetetlen felelősség, amivel a nála évtizedekkel tapasztaltabbak és edzettebbek is alig bírnak, ő pedig igyekszik igazságos lenni, mindenkinek a kedvébe járni – nem csoda, ha kiütözköznek rajta a nehézségek; de szerintem alapvetően egy rendes ember.

LEPIDUS Alapvetően egy rendes ember, vagy egy alapvetően rendes ember? Legyünk őszinték: inkább egy rendszeren alapvető ember lett.

GAIUS HANGJA Én, Germanicus imperator húgom, Drusilla Germanica halála alkalmából állami gyászt rendelék el. Aki e gyászt megszegi, főbenjáró bünt követ el, és kivégeztetik. A gyász megszegésének minősül minden olyan cselekedet, amely nem gyászra vall. Aki gyászol: nem nevet. Aki gyászol: nem mosakszik. Aki gyászol: nem borotválkozik. Aki gyászol: nem köszön. Aki gyászol, nem eszik sem szülei, sem barátai, sem ismerősei vagy bármilyen más ember társaságában. Aki gyászol, azt időnként elfogja a sírás, és nem mosolyog. Aki gyászol, az semmilyen jelét az öröme nem mutatja ki, még ha szeretné, sem. Aki gyászol, az megadja szeretetének és embertársának a végtisztességet. Aki gyászt megszegő kivégeztetett gyászol, szintén kivégeztetik.

III. FELVONÁS

I. jelenet

Mező. Mennydörgés. Jön Gaius

GAIUS Még te haragszol rám, Jupiter? Te csapkodsz itt összevissza? Te ne döngesd a földet, ha hozzád beszélek! Szégyent hozott rád az egyetlen földi helytartód? Hogy ki merészelt szökni Rómából? Hogy kinn a pusztán üvölt rád, mint veszett dög a hadseregbe?

Mennydörgés

Nem! Kikérem magamnak ezt a hangnemet! Mit hörögsz itt, mikor nincs az a kiveret korcs, amit tellene torkodból ennyire göcsört villámokkal korbácsolni, hogy az erei dörögjenek bele, de engem, a világ urát még ennyire sem vetsz meg!

Mennydörgés

Azt hiszed, te vagy a világ ura? Mert akkorákat tudsz ebbe a kongó levegőbe belebőfogni, hogy belereng a föld? Gyomrod korogjon a családomra, tiedet irtom ki, te ordas hóhér Jupiter, befejezted már, hogy Drusillát befaltad, vagy kell még rokonom a gyomrodba? Mert adok én neked római bõven! Elsőtől az utolsóig tiéd az összes! Ezen ne múljon már, Jupiter! Jólaktatok mindannyian, minden isten megszavazta ezt a fenséges lakomát? Hát ki egy csóró császár ahhoz, hogy a ti határozatokkal szemben vétőjoga legyen! Meghalt, mert meghalt, hát meg, ha meg, és még ti üvöltötök meg tomboltok? Fenséges munka, ezt nevezem uralkodásnak! Lemészárollak titeket egytől egyig, annak a hatalomátvételnak van egyedül csak értelme. Mi van, Vulcanus, hát hasítsad belém már az eget! Mi az, Mars, fenjed rám

már a lándzsáidat, hogy Jupiterrel csaljon meg az a szűzkurva Venusod!

Mennydörgés

PARASZT (*jön*) Mit csinálsz már ott, te hülyegyerek! Itt száritod magad, a viharban?

GAIUS Az istenek nevében, áldott legyen a császár és nővérei!

PARASZT Áldott legyen a császár és nővérei! Mit hancúrozol itt az égi háborúban, ez az istenek bulija, minket erre nem hívtak meg. Mondd, normális vagy? Nem vagy idevalósi, mi?

GAIUS Könyörgöm, uram, ne áruljon el a gazdámnak, a fejemet veszi, ha visszavitet hozzá!

PARASZT Milyen gazdád, honnan szöktél.

GAIUS Úgy korbácsolt, majd' ott pusztultam.

PARASZT Te szegény hülye, mutasd a hátad, a feleségem rak rá neked borogatást.

GAIUS Köszönöm, uram, de bevallom, szégyellem én azt mutogatni, meg régi sebek azok.

PARASZT De szépen beszélsz, melyik háznál szolgáltál?

GAIUS Egy lovagnál, Rómában, velejéig rohadt talpvakaró tahó volt, tálcán szolgálta fel rabszolgáit a senatoroknak.

PARASZT Rómában szolgáltál! Te egy igazi római rabszolga vagy? Hát téged akkor vajba' fürdettek, te mázlista állat! Én, fiam, gályás voltam tizenöt évig, mit gondolsz, mitől ilyen görnyedt a hátam. Hány ennél otrombább, árbocszaggató viharban kellett izommal legyűrnom a tengert, mikor majd' kirántotta a lapátot a marokra zsibbadt kezemből, közben a hajcsár ideggörcsben korbácsolt bennünket, Neptunus a hajót, Jupiter a tengert: Neptunust csak azért nem utáltuk a hajcsárnál jobban, mert a hajcsárunkat még neki se volt gusztusa benyelni, de hidd el, Neptunusszal magával szkanderozni, az se hálásabb, mint hangyáknak menekülni a zápor elől. Na de te meséljél, hány évet húztál le annál a bépkloknál?

GAIUS Hány évet? Ott születtem. Már az édesanyám is nála született.

PARASZT Maradjon köztünk, fiam, azért kár, nagy-nagy kár, hogy annak idején a Spartacusékat leverték; már a keresztalált is eltörlik, még mindig lesznek rabszolgák. Mit nevensz, te gyerek? Elment az eszed?

GAIUS Csak elképzelttem, hogy ha még ma is –

PARASZT Mi olyan vicces, nem tudod te, hogy a császár nővére meghalt?

GAIUS A császár nővére?

PARASZT Fiam, valaki meglátja, hogy te elvigyorintod azt a kicsi szádat, és te már a Styxbe lubickolsz, vágod? Hát ne idegesíts, te gyerek, ne somolyogjál nekem, mert az istenek lássák lelkemet, én megszanlak, de ha valaki meglát téged ilyen vadalma pofával, az feljelent egyből, kihirdették, mondom, ne virulj nekem te hülye kölyök, mert pofán váglak, engem fognak miattad feljelenteni, felfogtad!

GAIUS Ne haragudjon, uram, akkor álljunk meg egy pillanatra, hadd röhögjem ki magam.

PARASZT Hát mikor szöktél te Rómából, hogy nem hallottál erről?

GAIUS Idejében, uram. Pont idejében. El tud engem szállásolni ma este?

PARASZT Te tapaszt teszel a szádra, és nem röhögsz, mert nem fedezlek. Ha megröhögtetsz engem vagy a feleségemet, én Mars fegyvertárára esküszöm, a taknyodnál fogva váglak ki az utcára, még ilyen időben is.

GAIUS Értettem.

PARASZT Hol élsz te!

Mindketten el

2. jelenet

Házban. Jön Paraszt, Paraszt felesége és Gaius

PARASZT FELESÉGE Itt öl az ideg, hogy letartóztattak vagy kivégeztek, vagy a villám állt beléd, hát mi a Mars retkes veséjét csinálsz te ott kinn ilyen időben?

PARASZT Nyugi, Mama, látod, összeszedtem egy elázott rabszolgaszökevényt, most szabadította fel magát, egy nagyon vagány kis gyerek Rómából. Hogy is hívnak, fiam?

GAIUS Gaius.

PARASZT Gaiusnak! Engem is. Na, itt van neked két Gaius, egyik se rabszolgá!

PARASZT FELESÉGE Claudia vagyok. Rómából szöktél, fiam? És nem fogtak el! Hát mégis hova akarsz te jutni Rómából, jobb ott rabszolgának is, azt mondják, mint mi-felénk itt szabadon.

GAIUS Muszáj volt lelépnem, a gazdám –

PARASZT FELESÉGE Megrontott téged is? Most ide figyelj, nyugosztalja összes isten a Kiscsizma húgát, aki megpusztult, lássa lelkem, sírtam érte, a miatt a kurva miatt nem ehetünk mi most egy asztalnál, csak hogy tudd.

GAIUS Asszonyom, erről mindenki, csak nem az a halott lány tehet, ezt azért lássuk be.

PARASZT Jupiter, Jupiter, jól van, mit izgat téged annyira! Mégiscsak a Kiscsizma húga! – Volt!

GAIUS Tudja, uram, a mosolyokkal vigyázzon.

PARASZT FELESÉGE Na ül le, fiam, kapsz levest a kenyered mellé.

GAIUS És amíg én eszem – maguk akkor – kimennek innen?

PARASZT Hát mit csináljunk, fiam. Egy szoba van itt – abban is mi vagyunk – kinn égháború –, de hát meghalt a Kiscsizma húga, el van rendelve, gyászoló ember csak egyedül ehet, minket meg följelentenek, hisz' láttak kettőnk együtt hazaslattogni, tudják, hogy nekem meg a feleségemnek egyszobás kis viskóknak van, tudják, hogy téged kajával fogunk kínálni, úgyhogy ha mi egyhamar nem lépünk ki azon az ajtón a viharba, feljelentenek bennünket, és mindketten halottak vagyunk, rólad nem is beszélve.

GAIUS És ha én befejeztem az evést?

PARASZT FELESÉGE Akkor az uram eszik, és mi ketten állunk kinn az esőben, aztán pedig én eszem, és ti ketten álltok kinn. Nem olyan bonyolult ez. Képzeld, mikor a nővérem szülinapját ünnepeltük, az milyen volt. Na, „ünnepeltük”!

GAIUS És ha valakire rájön a röhögés?

PARASZT FELESÉGE Akkor, édesem, kendőbe röhögünk.

GAIUS Mit csinálnak!

PARASZT Hogyne, persze, arcunk elé tartjuk a kendőt, normális ember azt hinné, zokogunk. De veszélyes az is, nemegyszer kaptak így már el embert. Katona odalép, kirántja arca elől a kendőt, látja: száraz, ott helyben le is szúrta a szerencsétlent. Na most ez se könnyű helyzet, mert olyan is van, aki könnyesre röhögi magát.

GAIUS És a katonák soha nem röhögik el?

PARASZT FELESÉGE Á, azoknak nincs humorérzékük. Na, egyél, fiam, mi meg majd jövünk. Jó étvágyat!

PARASZT Jó étvágyat!

Paraszt és felesége el. Gaius nekilát enni, de majdnem torkán akad a falat a röhögéstől. Néhányszor próbálkozik, végül feladja

PARASZT (kintről) Na, végeztél már?

GAIUS Nagyon finom!

PARASZT FELESÉGE Nincs idekinn hideg, esni is alig esik, de – nekünk is lenne dolgunk odabenn.

GAIUS Isteni finom, a császár megirigyelné!

PARASZT FELESÉGE Örülünk, hogy ízlik!

PARASZT Katonák jönnek, te gyerek!

GAIUS Akkor még ne jöjjenek be, nem ettem meg!

PARASZT Hát egyed már!

GAIUS (nem bír enni a röhögéstől) Jól van, Jupiter, megbocsátok, béküljünk ki! Ezek azt se tudják, hogy én vagyok a császár, és máris kitúrtam őket az otthonukból! Hát még ha megtudnák, ők sajnálnának engem! Nem jöttem: hívtak, nem láttam: nem volt mit, de már győztem. Jupiter, Jupiter, kezdem azt hinni: nagyon unatkoznánk mi egymás nélkül.

1. KATONA (kintről) Napozgatunk, napozgatunk?

2. KATONA Nekem ezek nem tűnnek elég szomorúnak. Meghalt a császár húga, és még a ruhájukat se szaggatták meg.

1. KATONA Még csak egy tálnyi levesre se bírnak beinvitálni, ilyen jó időben!

PARASZT FELESÉGE Kérem, uraim, ezen ne múljon: fáradjanak beljebb.

Visszajön Paraszt, Paraszt felesége, 1. és 2. Katonával

1. KATONA Ez meg mi a kurva édesanyját röhög itt ez a pöcs, mondd, öregem, te normális vagy?

PARASZT Én nem ismerem! Most szállásoltam az eső elől, alig öt perce, hogy ebbe a házba betette a lábát!

2. KATONA Te, Rufus –

1. KATONA Te gúnyt űzöl a császár nővéreből, te paraszt? Tudod, hogy ezért két perced sincs már ezen a földön?

2. KATONA Rufus te, szerintem neked nincs két perced ezen a földön. Ez maga a császár.

GAIUS (1. Katonához) Mit mondtál az anyámra? Jó estét, kedves uraim, hölgyem, Gaius Germanicus imperator. Érdekes, senki sem akart megismerni. Ezek szerint maguk nem tudják, én hogy nézek ki?

Paraszt felesége elájul. Gaius leönti a levestel

Ne bántsátok ezt a két parasztot, derék emberek, jól megvendégeltek, pedig el se tudták képzelni, ki vagyok. Úgy bántak velem, mintha közénk való lennék, és ti is majdnem úgy lekaszaboltatok, mint őket. Működik a birodalom. Ezt a jó embert még Gaiusnak is hívják. Ó gályás volt egyszer. Én meg csak A Gaius. Tudod te, paraszt, mi a különbség a Gaius meg a gályás között?

PARASZT Részemről, uram, semmi.

GAIUS A gályás utál gályás lenni, de annál is jobban utálja azt, hogy utál gályás lenni. Én meg gyűlölök Gaius lenni, de ezt utálni imádom: ettől vagyok én császár, te pedig paraszt; te azt utárod magadban a legjobban, hogy utárod magad, én meg ezt imádom magamban egyedül, mert az önutálat szerelmese vagyok.

1. KATONA Mondom, hogy bohóckodik, utálja a császárt!

2. KATONA Nyugodjál már!

GAIUS Aki saját magába szerelmes, az csak élehetetlen idióta, de aki a saját öngyűlöletébe szerelmes, annak senki és semmi nem áll az útjába. Az én titkomat csak az istenek ismerik, és akkor se lennék meglepve, ha kiderülne: én magam is isten vagyok. Mít gondolsz erről, Gaius?

PARASZT Azt, uram, hogy ennél nagyobb faszágot életemben nem hallottam.

GAIUS Ölelj meg engem, Gaius. Te normális ember vagy; ha ezt valamelyik háromtokás senator torkából hallom, azt nem ölelem meg, megöletem. De ez a veszély nem fenyeget, azok túlságosan szeretik magukat utálni ahhoz, hogy ilyen közvetlenül megutáltassák magukkal és velem is az egyetlen bevált fegyverüket és reményüket, az önutálatukat. Gyerünk, testőreim, testvéreim, induljunk – hiányzik már Róma.

3. jelenet

Lakoma. *Senatorok, Helicon és Lepidus. Lepidus halott. A jelenet folyamán egy rabszolga szolgálja ki a jelenlévőket*

1. SENATOR Gyerekek, árulja már el nekem valaki, most vége van a gyásznak, vagy csak felfüggesztette a játékok miatt.
2. SENATOR Mért, te most gyászolsz? Annyi biztos, köszönni most se szabad, igaz, most már csak neki nem.
3. SENATOR Persze ha meg nem köszönünk, az a baj.
4. SENATOR Á, csak az utcán.
1. SENATOR Mit csak az utcán? Dehogy csak az utcán!
4. SENATOR Könyörgöm, azért emlékezzünk már Proculusra.
2. SENATOR Mit is mondott neki aznap az a rabszolga, „Még van pofád köszönni is, mikor úgy utalod a császárt!”
1. SENATOR Proculus, Proculus!
4. SENATOR Hát, belőle se maradt sok.
3. SENATOR Kollégák, én itt eszem! Hogy bírtok vacsora közben Proculusról beszélni!
1. SENATOR Én kérek elnézést! Mit, és Lepidus hullája az asztal végén nem zavarja az étvágyadat? Ó se mai halott.
2. SENATOR Ó legalább egy darabban van még. Én se ismernék rá, de azt azért látom, hogy egyszer ember volt. Amúgy Proculust, ugye, a senatusban amnesztizáltuk, drága Clemensem, nem az utcán.
4. SENATOR De az utcán hordtuk halomba Gaius elé. De hagyjuk ezt; én azt sem tudom, ha Gaius ide beállít, köszönjünk-e neki.

HELICON Majd rád köszön, azt várd meg.

4. SENATOR Jupiterre, azért eszméletlen ember volt az a Proculus! A Curiától Augustus szobráiig elérték a belei.
1. SENATOR Jó, elég ebből a mellébeszélésből, ki mondja meg neki, hogy üres az államkincstár.
2. SENATOR Várjál, várjál, várjál.
1. SENATOR Az ilyen hírt, pláne neki, valahogyan adagolni kell.
3. SENATOR Talán kezdjük a játékokkal, az ügyis felvidítja –

Jön Gaius és Caesonia

SENATOROK Éljen az ifjú Augustus!

GAIUS Ifjú Augustus?

1. SENATOR Uram?

GAIUS Mi az, hogy „ifjú Augustus”?

2. SENATOR Uram, ezt mindössze tiszteletünk jeléül szántuk.

GAIUS Tehát valódi értelme nincs. Caesonia drágám, mit szólsz, megérdemlem én, hogy Augustushoz hasonlítsanak? Nyomába érek én egyáltalán Augustusnak?

CAESONIA Nincsen olyan körülmény, aminek köszönhetően a te mindössze kétévnyi uralkodásod –

GAIUS Jupiter, már két év!

CAESONIA – összemérhető lenne avval a negyvennégy évvel, ami alatt Augustus egyedül uralkodott, különben pedig – GAIUS Miért nem?

2. SENATOR Uram, mi legjobb reményünkben épp hogy méltónak tartjuk ezt az összevetést, ezért is üdvözlöttünk az imént ifjú Augustusként.

GAIUS Miért „ifjú”? Túl fiatal vagyok ahhoz, hogy uralkodjak? Augustusnak, mikor ennyi idős volt, több mint fél évtizede maradt még, amíg egyedül uralkodhatott; túl korán szakadt a nyakamba ekkora hatalom, ezt mondjátok?

4. SENATOR Uram, épp ezért uralkodsz Augustushoz képest is –

GAIUS Is? – Mihez képest „is”? Caesarhoz képest, akit néhány évvel azután, hogy diktátor lett, lemészároltak? Bocsánat, félbeszakítottalak. Ha nem is épp úgy, mint ti

Proculust – nem lényeges, én is nagyra tartalak titeket. Egyetek, túrjátok, kaja van bőven, közben szeretném megköszönni nektek a köztünk elfekvő Lepidus fölött aratott győzelmem alkalmából megszavazott diadalmenetemet.

2. SENATOR Úgy érezzük, uram, ez az ovatio ez esetben mindenképpen indokolt.

GAIUS Mindazonáltal méltatlannak tartom, hogy pusztán azért, mert ezt az embert megölettem, babérkoszorú vagy akár mirtuszkoszorú övezze császári homlokomat. Arról nem is beszélve, hogy ovatiót a senatus bizonyos vérhullatás nélküli győzelmek esetében köteles megszavazni, sőt, felvetni, illetve igazságtalan harcban aratott diadal alkalmából, itt pedig, ha jól látom, egyik sem indokolt. Lepidus, miután felesége, az én legkedvesebb Drusilla húgom meghalt, és őt miután idejekorán előléptettem, és többször is kinyilatkoztattam utódomnak, rá kellett hogy jöjjön: nem bízhatunk egymásban. Velem ő ezt többek között három kard segítségével próbálta megértetni, én pedig egyből felfogtam. Meghívtam körünkbe ma este a szüleit, hogy egy kis bor mellett elbeszéljünk a magatartásáról.

CAESONIA A szüleit, Gaius? Te idehívtad ma estére Lepidus szüleit?

GAIUS Gyaloghintót küldtem értük.

CAESONIA Mit csináltál!

GAIUS Talán titkolózom előttük? Verjem őket át, te ezt tenéd?

HELICON Tudják, hogy kivégeztetted?

GAIUS Mindent a maga idejében, Helicon. Az ilyen fájdalom híreket adagolni kell.

CAESONIA Gaius, ezt nem gondolhatod komolyan!

GAIUS Ki mondta, hogy komolyan gondolom.

CAESONIA Irgalmas Jupiter. Én ledőlök egy kicsit, azt hiszem. (El)

GAIUS Tehát hogy ennek a halom szerencsétlenségnek a halálért diadalmenetet szavaztok nekem, mit csináljak, de hogy még képesek vagytok ezt azzal az idióta Claudiusszal megüzenni, az már azért több a soknál, mikor megmondtam, nem egyszer, hogy semmilyen rokonom semmiféle tisztséget nem viselhet, még egy küldöncét sem. Császárnak ilyen pitiáner diadalmenetet szavazni pedig, akármilyen alkalomból, sértés. Azért nekem szívességet ne tegyetek.

1. SENATOR Uram, ezen ne múljék: lesz nagyobb diadalmenet!

GAIUS Igen? És bárkit megölök, lesz egy diadalmenet? Gúnyt űzünk a diadalmenet intézményéből?

2. SENATOR Uram, igazából a játékokról szeretnénk egy szót váltani veled.

GAIUS A játékokról! Semmi se játék már. Jaj, mi nekem a cirkusz, mi nekem a lóverseny, minek levágni ötszáz medvét, ha Drusilla nem nézheti velem! Együtt, a mi kis páholyunkból néztünk minden viadalt, rá néztek fel pusztulás közben a gladiátorok, mielőtt épp kilehelték a lelküket, ő meg csókot fújt nekik! És hiába vidítom magam, hiába drukkolok bármelyik kocsiharcosnak, hiába minden újítás.

2. SENATOR Pedig, uram, igazán nem volt rossz ötlet összehangolni a kocsiversenyt a futóversennyel.

GAIUS Á! Unalmas és kiszámítható, a futók úgyse bírják sokáig a lovak előtt, és mégis tovább, mint szeretném, szóval nem, nem. Gyér ez így. Különben sem nagy kunszt szárazföldön harcsizkerezni.

4. SENATOR Uram, van egy másik baj a játékokkal.

GAIUS Nem, ami engem igazából felháborít, az az olyasmi, mint múltkor az a vesztes állat gladiátor, emlékeztek?, amelyik még utolsó pillanatban visszaopta a szigonyát, és leszúrta mind a győzteseket, az a vadállat, az a gyökér, az összeset. Annál szívzaggatóbb látványt tényleg nem láttam még, esküszöm, nem is értem, hogyan van ember, aki embernek is tartja magát, és végig bírja azt nézni. Nem hogy

még el is szórakozik. De hát akármilyen történet, Róma csak néz.

3. SENATOR Igazából nem is annyira a játékokról, inkább költségvetési gondokról van szó.

GAIUS Persze. Sok egymillió sestertius, ha közületek tanúsítja valaki Drusilla istenségét?

4. SENATOR Drusilla isten, ezt mindenki tudja!

SENATOROK Éljen imádott istenünk, Drusilla!

2. SENATOR Uram, el akartam mondani már, de félttem, nem hiszed el nekem; most a legszentebb eskü alatt mondom: egye minden rák, nyavalya és sorvadás a testemet és lelkemet egyaránt, ahogy feleségem, két kicsi fiam és három lányom életét is, ha hamisan esküszöm, mert én evvel a két szememmel, ahogyan most látlak téged és minden jelen lévő szenatort, láttam Drusillát a mennybe emelkedni és az istenekkel társalogni; Panthea nevére, istenségére esküszöm, és az összes isten a tanúm erre!

GAIUS Drusillát? Drusillát láttad? És most mondd? Mikor, mikor!

2. SENATOR Amíg Campaniában voltál.

GAIUS És nem üzent nekem semmit? Drusillát, amint a levegőben lépdelt! Hogy nézett ki? Sápadt volt? Boldog volt? Nevetett?

2. SENATOR Egy halk, megnyugvó mosoly játszott a szája körül, uram, leginkább olyan, mint mikor valaki egy pajkos tréfa áldozata, és önmaga is megmosolyogja magát; a szemében megértés és megbocsátás; egyik szeme sírt, a másik nevetett, és mindkét kezével Rómának integetett.

GAIUS (átöleli) Ó, Geminus! Senki más nem látta? Adjatok, adjatok neki egymilliót! Tényleg senki más nem látta? Egemillió sestertiust ennek a jó embernek! És én pont akkor mentem el Rómából!

Jön Lepidus anyja és Lepidus apja

Drága Lucius és Livia! A derék Lepidus szülei! Bocsássatok meg, hogy éppen elérékenyültem; ez a jó senator, Geminus éppen megesküdött, hogy Drusillát magát látta a mennybe emelkedni! Képzéjétek, ha látnátok egy szereteteket elevenen a mennybe emelkedni!

LEPIDUS APJA Imperator, Lepidus –

GAIUS Lepidus? Már meg sem ismeritek? Ott pihen szegénykém az asztal végén, halálra zabálta magát. Kérlek, üljete le, ne kéressétek magatokat, hadd ne kínáljalak, minden van, amit szeretek, szátok, szagotok megkíván, én azt mondom, az ember vagy sóher, vagy császár: van itt frissen vágott, cseresznyemártásban nevelt disznó, citrom, narancs, citranci, ezüstben áztatott lazac, szőlő, csirke, páva, őz, flamingó, gyöngytyúk, aranykenyér, bor, a legjobb ecetben feloldott drágagyöngy, hadd ne soroljam, gyerekek, nem spóroltam rajtatok, ne sértsetek meg, vegyetek!

LEPIDUS ANYJA Lepidusnak mégis szólnék, hogy megjöttünk –

GAIUS Ülél csak nyugodtan, drága Livia, biztos fáradt vagy, szólok én neki, hátha felkel majd. (Odamegy Lepidus holttetéhez) Lepidus! Lepidus, itt a mamád meg a papád. Keljél fel, rég nem láttak. Lepidus. Ne csináld. Ennyire azért nem lehetsz tele. Na, gyere! Ne hozz engem kínos helyzetbe. Livia, ne haragudj, nem kéne esetleg meghányatni?

LEPIDUS ANYJA Biztos, uram, hogy jól van?

GAIUS Az biztos, hogy jól, de nem tudom, van-e.

LEPIDUS ANYJA Orvost nem kéne hívni? Lucius, a színe, a színe –

GAIUS Nyugalom, nyugalom, semmi baj.

LEPIDUS ANYJA Lepidus!

GAIUS Mondom: semmi baj; én mondom nektek, a császár. Üljetek le. Ajánlom a vadasmártást szicíliai módra, ez az áízisos köret pedig egyszerűen istenörjítő. Livia, csak nem vagy rosszul? Ha ennyi ételhez fel kell esetleg szabadítani

némi helyet a gyomrodban, nyugodtan szakítsd ki a páva egyik tollát, jót tesz ilyenkor a toroknak, tényleg ínycsiklandó. Lucius? Ne csináljátok, gyerekek, a császár lakomáján nem esztek, még csak rá se néztek a világ legjobb ételeire, hát az istenek irigyek rátok! Megsértettelek benneteket valamivel? Nyugodtan mondjátok meg nekem, egymás közt vagyunk, én igyekszem jóvátenni, ha tőlem telik!

LEPIDUS ANYJA Lepidus halott!

GAIUS Hát nem nagy társasági lénynek neveltétek, de hiába tagadnánk, Lepidus olyan halott, mint ez a numídi gyöngytyúk. Ne vicceljete, azt hiszitek, megöletem itt Lepidust, és idehívlak titeket lakomára, az ő teteme társaságában? Hát kikérem magamnak, mi vagyok én, maga az ördög? Nem, egyébként tényleg halott. Livia, anyukám, ne sírj, ne, ne tedd ezt velem, most temettük Drusillát, majd' beleőrültem a fájdalomba, és most már semmi nem maradt, csak örök gyász? Ezt ember nem bírja, fogjátok vissza magatokat, kérlek. Hát ha valaki, én tudom, milyen, mikor végignézed, ahogy felnő egy szeretted, és aztán értelmetlenül meghal, hiába üvöltenek érte az istenek is, az ő öröngésük kevés egy lehetetünkhöz is ilyenkor, de nem szabad sírni, hát – akkor sírjatok!

LEPIDUS APJA Mi történt Lepidusszal?

GAIUS Tudom, hogy megértőek lesztek – Lepidus az életemre tört. Fiamként szerettem. Együtt sirattuk Drusillát, és ezt a gyengeségemet akarta kihasználni, még azt is megkérőjelezte, hogy valóban szerettem-e! Hogy lehet valakinek a gyászát így meggyalázni? Egy aljas ember volt a fiatok. Legnagyobb fájdalomban a legkisebb tisztelettel, tapintatossággal sem viseltetett irántam. És ezzel a kaján, magamutogató cinizmusával majdnem az öngyilkosságba kergett. Veszélyben forgott mellette az életem.

LEPIDUS ANYJA Az én Lepidusom ilyen nem tesz!

GAIUS Nem is tette, hiszen élek. Hazudnék? A még élő nővéreimet is miatta kényszerültem száműzni!

4. SENATOR Uram, elnézést kérek, nem szeretném ezt félbeszakítani, de sürgető ügyünk van; többek között azért is hívtattuk most meg magunkat, mert az államkincstár helyzetéről kell beszélünk veled.

GAIUS Az államkincstár helyzetéről, te érzéketlen tahó? Most, mikor itt egymást ölelve sírunk és gyászolunk, te pénzügyekről akarsz diskurálni? Hát mit képzelsz, mégis kinek érzed te itt magad? Tudod te, mit jelent az a szó, hogy alázat? Hát Jupiter képéről szakadjon le a bőr, mi a Mars haragja olyan sürgős az államkincstárral!

4. SENATOR Üres.

GAIUS Az más.

4. SENATOR Uram, szóval – azok a gátak a tengeren, egyes hegyek áttelepítése síkságokra és pusztákra, mindez ásókkal-kapákkal, határidőre; amikor a tengerből akartál szárazföldet kovácsolni Puteoli és Bauli között, kivilágítva végig, hogy nappali világosság volt egész éjjel –

GAIUS Térj a tárgyra.

3. SENATOR – A tíz evezősoros liburnusok, tatjuk végig drágakövel beborítva, azok a gyümölcsfák a fedélzeten, meg a fürdők, a tenger közepén –

1. SENATOR – Mindezeket esetleg lehetne nélkülözni, uram, mert –

GAIUS Jó, ahhoz fiatal vagyok még, élni pedig kell, de mi ez, hogy üres az államkincstár, ezt, légy szíves, fejtsd ki. Mennyire üres? Lucius, Livia: elnézések kérem, most fontos dolgokról kell beszélünk. Tehát mi ez, még egyszer, mi ez a pénzzel, hogy nincs?

HELICON Uram, ilyen van, hogy pénz nincs.

GAIUS Nem. Olyan nincs, hogy pénz nincs. Csak olyan van, hogy pénz van. Legfeljebb nem ott, ahol mi.

1. SENATOR Van fenségednek valami ötlete?

GAIUS Üres a kincstár. – Kinyírjuk a bankárokat.

SENATOROK A bankárokat? Hát – végül is –

2. SENATOR Germanicus, az én unokaöcsém, Aponius Passienus, ő bankár, elképzelhető, hogy –
 GAIUS És nem áldozza fel magát a hazáért? Az ilyen római-atlan bankárnak minimum halál jár. Az államkincstár csődbe ment, ő meg dagonyázik? És mi ezt majd tétlenül nézzük, mert neked a micsodád is?
 2. SENATOR De én tudok beszélni veled, készségesen felajánlja a vagyonát az államnak, egészen biztos vagyok –
 GAIUS Mit, te ezt a közellenséget még véded is? Egyáltalán honnan van neked bankár rokonod, ki vagy te? Geminius, példát statuálok belőled itt és most, hogyan tud valaki ilyen hajlékony gerinccel, látszólag egyik pillanatról a másikra ennyire rugalmasan elrómaiatlanodni. Nem lesz ez egyszerű, az ügyvédek is el kell valahogy tüntetni, hű! meg az orvosokat is, gyorsan. Valahogy megoldjuk, ilyen bamba birodalomban menni fog. Lucius, Livia, véletlenül nem ismertek bankárokat? Vagy esetleg Lepidusnak nem voltak bankár barátai? Tehát igen. Kik? Na jó, hogy hívnak, rabszolga, vezesd őket Chaerea-hoz, én nem játszom itt a kihallgatót – rabszolga, te szerinted mit csinálsz?
 RABSZOLGA Uram?
 GAIUS Kértél tőlem engedélyt, hogy elvedd az asztalról azt az ezüsttálat? Mondd, te normális vagy, fiú? Üres az államkincstár, és te, a senkiházi rabszolga, itt máris kapkodod az ezüsttálakat?
 RABSZOLGA Uram, az előbb kérte ezt a tányért a –
 GAIUS Chaerea, kislányom!
 RABSZOLGA De uram, én csak a munkámat végzem, ez a tál –

Jön Chaerea

GAIUS Semmi baj, ha te a munkádat végzed, hadd végezze Chaerea is az övét, most aztán mindenkinek munka kell. Chaerea, ha nem vagy egy langyos kis lánylelkű nyáladék, vágd le ennek a senkiházinak a kezét, hogy egy életre megjegyzeze, mi az a tisztesség.
 CHAEREA A kezét, uram.
 RABSZOLGA Nem! Nem!
 GAIUS Nem? Akkor nem a kezét. Tudod mit, vágd le az egész karját.
 CHAEREA Igenis, uram.
 GAIUS De Chaerea: most ne siesd el, te finnyás kis ribanc, alapos munkát végezz, hogy tényleg érezze, és különben is, ez örökre szól. Hadd jegyezze meg egy életre, amit én mindjárt elfelejtek.
 CHAEREA Úgy lesz, uram.
 GAIUS Nem szívatni akarlak, érted, nekem aztán tényleg mindegy, de legalább magadnak bizonyítsd be, hogy férfi vagy.
 RABSZOLGA Nem, uram, nem, ezt nem teheti! Ezt nem teheti!
 GAIUS Állj, Chaerea. Állj csak, várjál. Ezt nem tehetjük. Vagy igen? Jó, akkor vidd. És hozd vissza, lássam! Megáll az eszem, komolyan mondom, ahelyett hogy örülné, hogy nem fog egyből meghalni, mint ti mindannyian.
 SENATOROK Tessék?

Rabszolga üvölt kintről

GAIUS Végre egy őszinte hang! Gyere, Chaerea, gyertek csak.

Jön Chaerea Rabszolgával. Chaerea kezében Rabszolga levágott karja

CHAEREA (Rabszolgának nyújtja a karját) Fogd meg –
 GAIUS Chaerea, te miért a bal karját vágta le?
 CHAEREA Uram, hát én –
 GAIUS Mondtam, hogy a bal karját? Legközelebb figyelj oda. Most akaszd a nyakába, egy felirattal együtt, hogy így jár

minden rabszolga, aki meglopja a császárt, és vezesd végig a városon. Továbbá Helicont kivéve mindenkit hallgass ki majd bankár ismerőseikről.

CHAEREA Igenis, uram.

GAIUS Vezesd el őket.

CHAEREA Gyerünk, induljon az eleje!

2. SENATOR Uram, és az egymillió sestertius?

GAIUS Mi fájna?

2. SENATOR Drusillát láttam a mennybe menni –

GAIUS El ne aléljak, én meg téged, szádra ne vedd a nevé!

4. SENATOR Uram, és ha én nem ismerek egyetlen bankárt sem?

GAIUS Ó, fogsz te, ne félj. Te, rabszolga – kitől is kerültél te hozzám, ki volt az előző gazdád? Mindegy, csak mondom, hogy ha bármi panaszod van ellene, ha bárhogy bántalmazott téged, nyugodtan mondd el Chaerea-nak, és mi kelőképpen megbüntetjük őt is. Lucius, Livia: bocsássatok meg, amiért így félresikerült ez az este, tényleg sajnálom, és még egyszer elnézések kérem, ha esetleg kicsit izetlen voltam – tisztában vagyok evvel a tulajdonságommal, és nagyon sok finomsággal próbáltalak ennek okán kárpótolni benneteket. Lepidus földi maradványait pedig Agrippinára bízom, ne féljete, jó kezekben lesznek. Saját halottamnak tekintem. És még valami. Senatorok, te rabszolga, ezt nektek is mondom, el ne felejtsetek: ne féljete, a történelem titeket fog igazolni!

Chaerea elvezeti a senatorokat Luciusszal és Liviával együtt

HELICON Én miért maradok élve?

GAIUS Nem kötelező.

Visszajön Caesonia

Caesonia! Tudnád, mi mindent intéztem, amíg te aludtál!
 CAESONIA Hova lett mindenki?
 GAIUS Lehet, hogy nekem kell ellátnom majd a bírói tisztelet is, ha itt perek lesznek, az lenne a leghatékonyabb. Há! Herculesre, tesztek is majd róla én, hogy rajtam kívül senki ne adhasson jogtanácsot! Hogy mi történt, egyetlenem, amíg te aludtál? Kiürült az államkincstár, és Lepidust elsi-rattuk, ebben a sorrendben, amilyen bolond világ ez; most nem ártana gyorsan gondolkodni: segítsetek.
 CAESONIA Micsoda? Mi van az államkincstárral?
 GAIUS Adóztatni mindent lehet, pereket is, ha pedig egy per valamiért elmarad, vagy bárki kiegyezik az adósával, ráfizet. Minden rohadt kapzsi, fukar, fősvény, zsugori görény római most tejelni fog. Akit pedig nem lehet megfajni, az meg a fejét adja majd zálogba az államnak; aki nem engem nevez meg örökösékként a végrendeletében, az –
 CAESONIA Azt nem ölheted meg!
 GAIUS Megölni megölhetem, nem biztos, hogy gazdaságos, a rendnek valamiféle látszatát pedig illene fenntartani; nem, az olyannak nyilván érvénytelenné válik a végrendelete. Legbiztosabb, ha minden római, aki nem árulja el a hazáját és császárat, a birodalom iránti hűségéből egyből megírja a végrendeletét.

HELICON És akik nem írják meg?

GAIUS Azokon behajtuk a végrendelet esetleges tartalmát, ha pedig valaki úgy írja meg, hogy közben tovább él, há!, az nem más, mint egy komolytalan, császáraruló római, kap tőlem majd saját recept szerint készített édességet vigasztalásként, amiért egész családjától megvontam a polgárjogot, legjobb érdekében áll esetleges örökösével együtt (szerénységem leszámítva) kipusztulnia, mindezt semmivel sem kisebb dicsőséggel, mint a légiósok, akik birodalmunkért adják életüket, annyi különbséggel, hogy róla fele annyira sem fogja ezt senki se tudni, persze a krízis ezúttal közvetlenebb.

HELICON Gaius, én értem az érvelésed. Ha rám hallgatsz – GAIUS Azért, drágáim, nekem megfontolásaim vannak, nem a gyilkolás az ínyem sója; eddig csak beszéltem, ami egy idő után ártalmas lehet.

HELICON Ártalmas? A beszéd először ártalmatlan, ezért értelmetlen.

GAIUS és HELICON Tehát ártalmas.

HELICON A kemény szavak megkövülnek a fogakon, ez ínygyulladást okoz, és az ember egyből vérszomjas lesz.

GAIUS Ezért néha öblít, és Rómára köp.

CAESONIA Gaius, de te, te mindazt a háromezer-háromszázmilliót felélted, amit Tiberius rád hagyott?

GAIUS Látod, milyen hamar kiderül, mennyire telhetetlen egy nép ez? Mindenem odaadom, és most kezdenek itt lázongani? De nem panaszkodhatok, túlteljesítettem. Sikertül Tiberiust eltipornom, még az emlékét is, ami pedig megmaradt belőle bennem, amit félttem, most felélttem: azzá lettem, amit utáltam, ennél többet pedig ember nem kívánhat.

4. jelenet

Utca. Jön Chaerea, Regulus és Minucianus

CHAEREA Úgy kell bízunk egymásban, ahogy saját magunkban: ha pedig ez a bizalmunk kevés lenne, csak arra emlékezzünk, hogy Róma és az egész világ már egyedül mi bennünk bízhat.

MINUCIANUS Ég az agyam a gyalázattól, ha az elég. Bennetek bízom, magamban kevésbé, hogy hideg fejjel végig tudom ezt csinálni; a saját két kezemmel akarom meggyilkolni azt a kutyát, mert semmi mást nem érdemel, mint hogy az oroszlánok öklendezzenek rajta, és még az is túl jó neki. Lepidust, a legjobb barátomat gyilkolta és gyalázta meg a családja előtt és minden római előtt, ahogy egy kőbor dögöt nem gyaláz sem ember, sem állat. És én még Lepidus előtt mentegtem is! Vele vitakozva védtem! Három karddal akarta őt Lepidus megölni – a mi három kardunk majd elvégzi a munkáját.

REGULUS Bármilyen bizalomról beszélünk, azért azt ne feledjük, az semmiképp nem azt jelenti, hogy bármilyen módon egymásra lennének feltétlenül utalva. Ha nekem bármikor alkalmam adódik Gaiust a saját két kezemmel megölnöm, és az életem kell tennem rá, megteszem.

CHAEREA Most már gyorsan kell cselekednünk, minden nappal nagyobb veszélyben vagyunk. Azzal a szilánknnyira hunyorított szemével bármelyik égből pottyant pillanatban meggyanúsít, semmit nem érez meg olyan jól, mint a félelem szagát, a terror meg maga a parfüm annak a folyton undorodó orrának. Ha nem lenne okod félni, ad őt okot rögtön; egy üres, néma pillanat, amikor épp nem tudsz válaszolni valamelyik légből kapott keresztkérdésére, és véged.

MINUCIANUS Ha valakinek már tudja a nevét, az nem sok jóra számíthat.

CHAEREA Még hogy császár! Közönséges rablógyilkos, épp csak egy fél birodalomnyi rablógyilkos munkáját végzi, a tanácsadója meg, az a rohadt görög, egész nap újabb meg újabb ürügyeket gyárt, hogyan hálózson be bárkit. Hallottátok? Most fogja kétszeresére, kétszeresére! fölnyomni az adót, engem meg hiába hord össze minden gyáva féregnek meg dörzsöletlen piccsájú csitrinek, amikor – REGULUS Minek?

CHAEREA – Amikor nem vagyok hajlandó behajtani az adóhátralékait, mert most már a térdem se hajtom be neki. Hiába vagyok ezredese, hiába az én felügyeletem alatt öletünk meg hány olyan embert már, akikre akár indokoltan, akár szórakozásból „gyanakodott”, hogy arra készülnek,

amire mi most – ezt nem fogjátok elhinni, a múltkor Quintiliát kellett megkínóznom –

REGULUS Quintiliát!

MINUCIANUS Quintiliát? Azt a Quintiliát? A legjobb nő Rómában? Pont a legjobb színésznőket!

REGULUS Hát mért is ne, Proculusszal meg mit csinált az a rohadék Lábbeli, nem hallottátok? Most a héten arénába dobatta, azt’ miután ott kinyírt egy trákot meg egy profi gladiátort, rongyokba’ vezettette velem végig az utcán, hadd lásák a nők azt a megtermett testét, azt’ úgy ölette meg. Én hallani se akarom, mit csináltál avval a nővel.

MINUCIANUS Na várjál, akkor ez nem az a Proculus, akit a senatorok szedtek szét.

CHAEREA Szóval Quintilia megkínzása után még ő maga volt annyira megrendülve –

MINUCIANUS Megrendülve? Ki?

CHAEREA Gaius! Hát mondom, szétmarcangoltattam annak a nőnek a testét, őfensége parancsára, egy jó nő teste meg azért, úgy szétroncsolva, minden normális férfiból kihozza az undort; Gaius meglátja, szájába harap, mondja: „Még én is meg tudom lepni magam!” – aztán rám néz: „Chaerea, hogy tehetél ilyet!” – Hát képzeld, nemhogy szabadon engedte – mikor ráadásul nem is ő volt a vádlott, hanem Timidius, aki Pompediust vádolta be, és őt, Quintiliát köpte be tanúnak –, mindegy, elengedte őt is, Pompediust is, Quintiliának meg még ott helyben adott nyolcszázezret, érted, nyolcszázezret! Úgyhogy végül mindegy, hogy ártatlanul verette szét a nőt a karrierjével együtt, így is már megint egyedül ő jön ki jól az egészből, mert mitől harsog egész Róma, hogy Gaius igazságossági rohamában felszabadította és megjutalmazta a hősi és gyönyörű Quintiliát, mert hát hogy a rákba ne, amúgy meg ezt is csak épp feldobottsági rohamában, a miatt a szerencsétlen Proculus miatt – MINUCIANUS és REGULUS Ja, az a Proculus!

CHAEREA Az, na azt egy szavára szaggatták szanaszét a senatorok, a beleit úgy hordták elé, mint hentesek a kolbászt, én aztán tényleg tyúkölő parasztasszony vagyok hozzájuk képest; aztán nagy hirtelen győzelmükben meg is szavaztak minden fesztivált; mit, hát azóta ül külön emelvényen a senatusban is az a Bakancs! És mindennap így szed szét valakit, ha nem rohaszsa az embereket rakásra, de minden kurva Jupiter türte nap!, mert nem ő nyúzza nyersre az embereket; ő? ujjal nem ér senkihez, ő néz, néz, néz, aztán engem szól le puhány piccsának, csak ha látja rajtam az undort már, hogy teljesítenem kell egy újabb parancsát, mert énnélkülem nem az, aki; nem is lesz, senki nem lesz belőle, erre esküszöm; amire megtanított, rajta fogom meghálni. – Csak addig ne szorítsa egy ilyen szűk Csizma a lábadd, míg a gerinced is utána rándul, de nem is legeltetjük sokáig ezt a húsevő férget: valamelyik nap most már le kell hűtnünk benne a kardjainkat.

REGULUS és MINUCIANUS Jupiter engedje, így legyen!

5. jelenet

Senatus. Jön Gaius

GAIUS Tegnap tehát megszavaztuk, hogy Drusilla és Tiberius születésnapját ugyanazokkal a szertartásokkal ünnepeljük, mint Augustusét. Geminius, te Tiberius részére ellenszavazattal voksoltál. Miért? Geminius – ? Hol van Geminius? Mi az, nincs még itt? Igaz, nálam vacsorázott tegnap este, fogadok, még fel se kelt a részeg disznó. Látom, Clemensnek sem sikerült még befutnia. És Postumus – ? Dexter – ? Nem tud rólok valaki valamit? Pontosak szoktak lenni. Remélem, nincs okunk aggódni, de nem akarom a mai ülést nélkülük elkezdeni, úgyhogy várjunk még egy ki-

csit. Vagy talán valamiért azt hiszik, mára szavaztuk az ünnepet? Silanus, menjél már, szóljál a testőröknek, keressék fel őket otthon, és rendeljék be őket, minél hamarabb. Tehát mindenekelőtt szeretném közölni a senatussal, hogy minden senatus-tagot amnesztiában részesítek. Majdnem mindenkit. Néhány ember kivételével. Semmi szükség arra, hogy őket itt megnevezzem. Pontosan tudják ők, kicsodák. Ugye. Na most kezembem vannak Tiberius vádiratai, melyeket, ha jól emlékszem, elégettem, mindkét létező példányt, valahonnan mégis előkerültek; kedves senatus-tagok, lapozgatván ezeket az iratokat, önkéntelenül is megfordult a fejemben, hogy ha ti tisztában voltatok Tiberius legtöbb bűnével, miért tartottátok őt becsben, amíg élt. Végző soron többek között egy törvényesen működő sorozatgyilkos volt – mondjátok ezt most, persze nemcsak hogy tudtátok ezt akkor, de ti szavaztátok meg a határozatait, ti tettétek lehetővé a működését. Mindezek után én csak azt nem értem, nekem mért kéne bármivel jobb bánásmódra számítanom tőletek. Tiberius megmondta nekem: semmi okom sem szeretni, sem kímélni benneteket, minthogy ezt nektek sincs okotok viszonzni, hiszen mindannyian tudjuk, hogy ti a halálotat kívánjátok. És meg is gyilkoltok, amint tehetitek. Ez egy furcsa helyzet. Miután kedvetekre nem tehetek – ti se az enyémmre –, mindenki úgyis azt teszi, ami neki jólesik, csak nekem sikerül, ezért ti engem tiszteltetek, ha tetszik, ha nem. Ellenkező esetben, mondta a bölcs jó Tiberius, merénylet áldozata is lehetek, akár. Hiszen nincs egy ember Rómában, aki fölött saját szabad akaratából uralkodnék – márpedig ha ez valóban így van, kérdezem én: hogyhogy uralkodom? Mondjak le? Mert ha mégis uralkodhatok, minden emberrel szemben, több kell hogy legyek egy embernél, és ti mégsem szavaztátok meg nekem az istenséget. Augustus nem érthette meg, hogy istenné avassátok, előbb meghalt, pedig halála után nem adott több okot istenségére, mint életében. Ez így igazságtalan. Ezen gondolkoztatok még. Nekem most el kell mennem. (El)

6. jelenet

Palota. Jön Gaius, Agrippa és Helicon

AGRIPPA Gaius, tudom, hogy elfogultnak gondolsz, de nem volt ügyes dolog ezt a Philónt így elkergetni, mégiscsak egyedül képviselte a zsidókat előtted, Apion pedig hiába mond bármit is, ő elsősorban nyilván a görögök nevében beszél.

GAIUS Valóban, nyilván, én meg értek a nyelvében. Agrippa, Apionnak igaza van, most mit teszel úgy, mintha nem lenne minden zsidó által vállalt tény, hogy sehol nem vagytok hajlandók nekem szobrot állítani; hát mit gondolsz, Philón ezt talán egy szóval is próbálta volna cáfolni?

AGRIPPA De hát meg se hallgattad!

GAIUS Hogyhogy meg se hallgattam! Beszélni nem lehet vele! Mindenre visszakérdez, tőlem, a császártól, aztán mindenért bocsánatot kér, aztán nem bír elbúcsúzni, hát azt hittem, keresztre feszítem azt a rohadt zsidót, már meg-bocsáss, tudod, nem úgy értem. Nem azért, de már tényleg nem csodálkozom, hogy még azt a puhány Pilatust is sikerült kihoznotok a sodrából.

AGRIPPA Persze, balhész emberek mindig vannak, de Gaius, több ezer zsidót, több ezret mészároltak le a görögök Alexandriában, és ezek után még nekik álljon feljebb?!

GAIUS Nézd, Agrippa, ez nem egy tökéletes világ. Abban igazad van, hogy nem tudok eleget a zsidó vallásról, kultúráról.

AGRIPPA Ó, uram, ami azt illeti, én is kissé el vagyok maradva ezen a téren.

GAIUS Tudod, arra gondoltam, felelőtlenség részemről innen, Rómából uralkodni egy olyan nép fölött, amelyet tulajdonképp alig ismerek.

AGRIPPA Több ilyen nép is van, uram. Akarom mondani – GAIUS Megsúgom neked, szám szerint én sem tudom, hány, de ez maradjon közöttünk. Viszont mivel a többi nép mértőbben viseltet irántam, úgy gondolom, ideje egy diplomáciai látogatást intéznem Jeruzsálembe.

AGRIPPA Jeruzsálembe! Uram, ez nagyon jó ötlet!

GAIUS Úgysem voltam még, és a Templomot is meg szeretném látogatni. Szerinted mit szólnának ehhez a főpapok?

AGRIPPA Hát hogyhogy, uram, ritka ünnep lesz egész Jeruzsálemnek, egész Júdeának!

GAIUS Mondd meg őszintén, Agrippa: vagyok én elég nagy ember ahhoz, hogy belépjek abba a Templomba?

AGRIPPA Hogyhogy, uram!

GAIUS Úgy érzem, egy ilyen élményhez még fel kell nőnöm.

AGRIPPA De hát Gaius!

GAIUS Mondjuk, tíz-tizenöt évvel ezelőtt, mint most vagyok.

Márványban. És akkor ott ellennék. Végül is amióta isten vagyok – ja, ne haragudj, nem mondtam? csak mert úgy nézel rám, mint akit hátba szúrtak. Igen, isten vagyok. Mi az, az előbb úgy örültél. Szent korban élünk: ha jól hallom, a zsidók valami megváltó eljövételét rebesgetik, úgyhogy nem lesz nagy megrökönyödés rájönniük, hogy az isten egy ember.

AGRIPPA De hát, a zsidók Istene a világmindenség teremtetője, maga a Mindenható; hát a zsidó vallás alapja, Gaius –

GAIUS Mindenható! Azért nem kell ezt úgy eltúlozni, ti ezt az egész isten-kérdést egy picit túldramatizáljátok. Új időket élünk, mostantól ember az isten: nektek is haladnotok kell a korrall, különben problémák lesznek.

AGRIPPA Ember ember, Isten Isten: ha a kettőt keverjük, csak abból lehetnek problémák, de mekkorák, Gaius, nagyobbak se kellene!

GAIUS Én se döntöttem még el, hogy testvére vagyok-e Jupiternek vagy a fia, ha ugyan nem Jupiter maga, de ez azért már, lássuk be, részletkérdés. A görögök egyik Zeusz-szobrát megpróbálom Athénból elhozni nektek; arra gondoltam, az mehetne Jeruzsálembe, a Templomba. Ennél szebb ajándékot soha császár alattvalóinak nem adott.

AGRIPPA Zeusz szobra a Szentélyben? Uram, hát ami azt illeti –

GAIUS Hiszen tudod, Zeusz nekünk Jupiter, Jupiter pedig én vagyok, nektek meg úgyis csak egy istenetek van, szóval megoldjuk.

AGRIPPA Hogyhogy! Hogy te a te szobrodat, hogy egy szobrot akarsz a jeruzsálemi Szentélyben felállítani!

GAIUS Persze a fejét azért kicseréljük az enyémmre, egy probléma van csak, nem tudom, befér-e. Legrosszabb esetben összehozzuk az építészeteinket a titekekkel, és átfofazzuk kicsit a Templom tetejét, végül is egy istennek semmi sem lehetetlen. Nem?

AGRIPPA Uram, a szándékot átérzem, de ha meg nem haragszol, azt kell hogy mondjam –

GAIUS Ilyen ajándékot csak nem fogtok visszautasítani? A népek mind versengnének érte.

AGRIPPA Uram, ez egy bonyolult kérdés.

GAIUS Én pedig titeket választottalak ki!

AGRIPPA De uram, az összes nép közül!

GAIUS Mondom, Agrippa, semmi baj. Petronius már útján van Jeruzsálembe a légiósok javával, ne sápadozz, tudod, minden a birodalomban marad. Most viszont ha meg nem haragszol, vendégeim vannak, senatorokat várok, ha jól hallok, megérkeztek; egy pillanat, ugye megbocsátasz. Cassius, Marcellus!

Jön Cassius, Claudia, Marcellus és Cornelia

CASSIUS, CLAUDIA, MARCELLUS, CORNELIA Üdvözlégy, Jupiter!

GAIUS Cassius, de rég nem láttalak!

CASSIUS Jupiter: a feleségem, Claudia.

GAIUS Szabad egy csókot? (*Lesmárolja*) Finom, finom. Csináld így, kislány, hadd nézzem a fogaidat.

CLAUDIA De uram!

GAIUS Nem, nem, így. És nem vagyok az urad, szépségem, neked Jupiter vagyok. Helyes, jól van. Most fordulj meg – rendben –, ez az! Oppá! Na, Cassius, a lakoma arra van, mi pedig egy másik lakomára megyünk, nem lesz veszes, mire jóllaktok, visszajövünk.

CASSIUS Hova mennek – Jupiter?

GAIUS Ne haragudj, én megkérdezem, hogy te a hálósobában mit csinálsz a feleségeddel? Akkor te mért kérdezel meg engem, hogy a hálósobámban mit csinálok a feleségeddel? Tényleg nem prüdségből, de még egy császárnak is lehetnek magántügyei. Ugye, aranyom? Mit mondtál, hogy hívnak?

CLAUDIA Cassius!

CASSIUS Claudia!

GAIUS Nekem mindegy. Na, ne csipkedjelek.

Gaius Claudiával el

CASSIUS Ez mi volt?!

HELICON Dicséri a feleséged.

CASSIUS Ki vagy te, kérdeztelek?

HELICON A lakoma jobbra van, a rabszolgák már mindent előkészítettek, kérem, fáradjanak beljebb.

CASSIUS Befejezted?

MARCELLUS Nyugalom, drágám, biztos nem lesz semmi baj.

AGRIPPA Nem hiszem el! Nem hiszem el! Ilyet nem tehet meg.

CASSIUS Mit nem tehet meg? Mit nem tehet meg!

HELICON Gaius fel akarja állíttatni a szobrát a jeruzsálemi Szentélyben.

CASSIUS Érdekel valakit a rohadt Szentélyetek? Amúgy meg épp ideje már!

AGRIPPA Tudod te, mit jelent ez, te barom? Háborút, de olyan háborút –

CASSIUS Te észrevetted, mi történt itt?! Hagyjál engem békébe' már a háborúddal!

AGRIPPA Ez az önzés, pont ez a végtelen önzés az, ami miatt itt elkerülhetetlenül háború lesz!

CASSIUS Te holdkóros arénabarom, csak a császár hálótérmeiben van háború, alig várom már a kiegyezést és a hadifogyomat.

AGRIPPA Olyan borzalom lesz itt, amelyet sem ez a birodalom, sem a világ nem látott még, mert ez már nem is háború lesz; hát hogya tudná Gaius, ki nem tudja, hogy a zsidók nem vehetik fel a harcot a hadseregével! Népiirtást akar, a népemet akarja lemészárolni, harc nélkül, intézményesítetten; hát pont úgy tudja, mint bárki, hogy a zsidók inkább meghalnak, mint hogy megszegjék a törvényüket, és erre akarja kényszeríteni őket!

CASSIUS Tudod mit, te foglalkozzál a népeddel, én meg foglalkozom a feleséggemmel. Reméljük, legalább az egyik túléli ezt, ezt a –

HELICON Igen?

CASSIUS – ezt az istent. Törvényszegést, mondom, törvényszegést!

MARCELLUS Cassius, sajnálom.

CASSIUS Cornelia, én is.

MARCELLUS Túl fogjuk élni.

CASSIUS Nagy szerencséd, hogy nem azt mondtad, lehetne rosszabb.

CORNELIA Menjünk innen, én ezt nem bírom ki! Úgy kalapál a szívem, mindjárt kiköpöm, én belebolondulok ebbe, Marcellus, először halkán, aztán hangosabban, de beleőrülök, érted? Menjünk, menjünk, úgyis azt hiszi, az ebédelőben vagyunk!

MARCELLUS És hagyjuk itt Cassiust? Azt hiszed, Gaius – Jupiter akkor nem fog fölkatatni, amikor akar? Hátha úgy még meg is ölet; azt akarod? Mindegy, mit csinálunk, ha azt akarja, hogy – az lesz, amit ő akar, ha nem most, akkor máskor, addig meg beleőszülünk az ideggörcsbe, vagy megüt minket a guta; egyre kérlek, drágám: maradjál nyugton, hallgassál, mindenki ezt teszi, és nem lesz semmi bajod. Ne sírj, Cornelia, ne sírjál, imádkozzunk Jupiterhez – akárom mondani –

GAIUS (*jön Claudiával*) Hát, Cassius, nem irigyellek. Egy élmény volt, apám, élmény. Mondd, Cassius, te jó római vagy?

CASSIUS Uram? Jupiter?

HELICON Hallottad a kérdést.

CASSIUS Jó római vagyok, uram.

GAIUS Mert a feleséged nem ezt tanúsítja. Kiderül azért, nem mondom, ha kell, akkor kiderül ám, ki mennyire szereti a császárt! Nemhogy Jupiter, páh! Nemcsak téged árult el odabenn a feleséged. Hanem a hazáját. A mi hazánkat. A birodalmat! Rómát! Az intézményt, melynek jólétét, életét köszönheti. Tudod te, hogy megalázott engem ez a nő odabenn? Csettintek. Semmi. Megint csettintek. Semmi! Háromszor kellett csettintennem, mire letérdelt nekem, Cassius! A te rómaiatlan ribanc feleséged a császár színe előtt kéreti magát? És ti jöttök hozzám vacsorára? A te feleséged akar az én asztalomnál enni, amikor szopás közben szörcsög? Hát én kérek elnézést! Nemcsak az étvágyam megy el tőletek, hanem az életkedvem is. Menjél innen, tűnjél a szemem elől a rómaiatlan kurváddal együtt, mielőtt én gondolom még meg magam! És egyáltalán!

Gaius kezét nyújt nekik. Cassius és Claudia letérdelnek, kezét csókolnak neki.

Cassius és Claudia el

AGRIPPA Uram, beszélünk kell.

GAIUS Hagyjál már, Agrippa, fogjad fel: lassan harmadik éve, hogy uralkodom, és még mindig nem indítottam háborút. Illene igazán, pláne amikor ennyire kell a birodalomnak egy gazdasági vérátömlesztés. Egyébként meg mitől félsz? Isten megsegít. Cornelia, mi baj? Ennyire megható búcsú volt ez? Vagy csak nem attól félsz, hogy te következzel? Kisanyám, a hiúságnak is van határa. Én a helyedben azért ennyire nem lennék kétségbeesve attól, hogy beindulok tőled. Na, látom, sikerült megvigasztalni. Azért nem rúgnálak ki az ágyamból, és se téged, se Marcellust nem áll szándékomban megsérteni, de a döntést rátok bízom. Marcellus is nézheti, ha ez megnyugtat. Elájulni ne próbálj, az a sírásnál is ócskább trükk, és teszek róla, hogy ne kelj fel. Tényleg nem értem, olyan nehéz azt mondani, hogy Jupiter: mi egy házaspár vagyunk, csak mi lehetünk egymásé?

MARCELLUS Hát –

CORNELIA Jupiter –

MARCELLUS és CORNELIA (*együtt*) Mi egy házaspár vagyunk, és csak mi lehetünk egymásé.

GAIUS Hát mennyire egyszerű ez? Én lehetek császár, meg lehetek isten, de még ezt is nekem kell a szátokba rágni? Látjátok, ti tényleg szeretitek egymást, Jupiter is így akarta. Én is most vettem feleségül Caesoniát, és képzeljétek! Néhány nappal arra rá, hogy elvettem: gyerekünk született!

CORNELIA Csakugyan!

MARCELLUS Ki hinné! Akárom mondani – egy csoda! Illetve – Jupiterától ez nem meglepetés!

GAIUS Gúnyt hallok ki a hangodból, Marcellus.

MARCELLUS Nem, uram! Jupiter! Ellenkezőleg!

MARCELLUS, CORNELIA Gratulálok, gratulálunk, az apasághoz!

GAIUS Köszönöm, köszönjük! Nálatok mi a helyzet?

CORNELIA Hát, nálunk még nincsen gyerek.

GAIUS Segítsek? Ó, csak vicceltem, vicc volt. Jupiter kíméljen attól, hogy a ti családotokba egy császársarj szülessen! Na, gyerünk kajálni! Figyeljétek, nem lenne kedvetek véletlenül itt, a palotában lakni?

MARCELLUS és CORNELIA A palotában! De hát uram! Mit ketten? Itt, a palotában?

GAIUS Persze, úgys épp rosszul áll az államkincstár, arra gondoltam, a családotok fizethetne értetek váltságdíjat. Agrippa, nem jössz?

Mind el

IV. FELVONÁS

I. jelenet

Utca. Jön Chaerea, Regulus és Minucianus

MINUCIANUS Gaius tudja, tudja már, csak idő kérdése, csak napok, ha egyáltalán, meddig akar szórakozni még velünk, és –

REGULUS Állj meg! honnan veszed?

CHAEREA És ha tudja? Bennem bízik, titeket meg úgys rám bízna; ha meg mégsem, bármikor elintézem. De szedd már össze magad, Minucianus, honnan veszed, hogy tudja; mit tud!

REGULUS És te azt egyáltalán honnan tudod?

MINUCIANUS Szúrópróbaként halálra ítélte Betilienust, teljesen ártatlanul, és Capitót, az apját, azt is odarendelte a kivégzésére – akárcsak Lepidus halála után Luciust, de most végig is nézette vele a saját fia kivégzését –; mikor az öreg megkérte, hadd csukja be a szemét (az a barom is mit kérdez, csukja csak be), hát Gaius azt mondja neki: „Felőlem csukd, de ki se nyitod hamar!” – Erre az a szerencsétlenség egyszerre csak kiadja magát összeesküvőnek, mintha az megmenthetné az életét, és azonnal elkezd minden rómaiát beavatottként megnevezni.

CHAEREA Mi elhangzottunk?

MINUCIANUS Mit gondolsz, mért mondom! Hallgassatok végig. Ott bukott bele a barom, hogy megnevezte Callistust is –

CHAEREA Callistust! Hát de Callistus benne is van!

MINUCIANUS Hogy mi van?

REGULUS Callistus? Callistus velünk van?

CHAEREA Mit bámulsz? Mindenki velünk van! Ha Gaius elenünk, ki nincs mellettünk.

MINUCIANUS Mindenki? Kikkel bizalmaskodsz így, te Chaerea? Ki az a mindenki?

CHAEREA Callistus és Sabinus, meg még néhány ember, akiknek a segítségére számíthatunk, akikre szükségünk van.

MINUCIANUS Igen, akik a vérük árán köpnek minket, meg még negyven ilyen Capito!

CHAEREA Minucianus, állj! Ez rég nagyobb annál: vagy bízol bennem, vagy nem, én viszont olyan emberekről beszélek, akiknek, a te Capitóddal ellentétben, a legkeményebb fegyelem a kenyerük.

REGULUS Tehát kiket köpött még Capito?

MINUCIANUS Tehát jó, hogy mondjátok. Következőnek Caesoniát nevezte meg.

CHAEREA Caesoniát!

MINUCIANUS Igen, Gaius saját feleségét, aki ráadásul most szült neki gyereket!

REGULUS És? Mi lett?

MINUCIANUS Hogyhogy mi lett!

CHAEREA Mi az, hogy hogyhogy!

MINUCIANUS Azt hiszed, nem ölte meg?

CHAEREA Tudjuk, hogy megölte!

MINUCIANUS Kit? Akkor mért kérdezed!

REGULUS Tipikus gaiusi történet. Ártatlan embert akar kivégezni, erre az bűnösnek vallja magát, hátha megmenekül, mire kiderül, hogy tényleg ártatlan, erre ki is végzik.

MINUCIANUS Mit, vagy talán nem ezért akarjuk mi is megölni?

CHAEREA Ilyen idegekkel te ne akarjál senkit megölni.

MINUCIANUS De nem ez a lényeg! Hanem a nyakamra jár, ki is mondta, lehet abban valami, hogy én haragudjak rá, Lepidus miatt!

REGULUS Te erre?

MINUCIANUS Azt mondtam, Jupiter sújtotta le Lepidust.

CHAEREA Milyen diplomatikus tudsz te lenni.

REGULUS Erre ő?

MINUCIANUS Félszájjal somolygott.

REGULUS Chaerea, annyi alkalmad adódik minden nap végezni vele, ne szórakozzál már velünk!

CHAEREA Milyen alkalom!

REGULUS Amikor a palota tetejére kiáll pénzt szórni a nép közé, amikor felmegy a Capitoliumra a lányáért áldozni – CHAEREA Akkor öljem le, amikor a népnek adakozik? Amikor az újszülött gyermekéért áldozik?

REGULUS Én ebből kiszállok. Ilyen nincs.

MINUCIANUS Állj, állj, meg fogjuk ölni, különben ő öl meg minket, ez nem kérdés, itt vita nincs, de nagyon szorul az időnk, ő meg csak a száját szíva vigyorog, akármilyen történet, és közben sose tudhatjuk, holnap mivel áll elő.

REGULUS Te Chaerea, itt azért álljunk meg egy pillanatra, én ezt tényleg nem értem. Te vagy kezdés olyan cinikus lenni, mint Gaius, vagy kezdés olyan gyáva lenni, mint amilyennek csúfol. Tudod, hogy meg fogod ölni, akkor meg mit jössz evvel a Mars lesajnálta dumával?

CHAEREA Te kezdés olyan bamba bárgyú lenni, mint minden barom robotoló római Gaius alatt, aki önként segít neki kijátszani mindannyiunkat egymás ellen. Evvel a pusztá két kezemmel roppantom el a nyakát bármikor, fegyver nélkül, nézettek rám!

MINUCIANUS Gyerekek: sok a дума. Kiscsizma él.

REGULUS Tegyük róla.

2. jelenet

Utca. Jön Gaius, katonákkal, menetben; vele Minucianus, Chaerea, Apelles és Helicon

APELLES Hova megyünk, uram?

GAIUS Sétálunk, Apelles. Nyugalom. Színész vagy, éld bele magad. Annál is inkább, mert Galliáig meg sem állunk.

HELICON, CHAEREA, MINUCIANUS Galliáig!?

GAIUS Összevontam a légiókat és mind a segédszerepeket; folyamatban vannak a sorozások, ahogy mi is most már. Vér van a levegőben, dicsőség az állagunkban. Lassúak vagytok, fel se tűnt? Vagy mit hittetek, délutáni sétára indulunk?

HELICON Nem, de Galliába! Nem, uram, nem, nem, nem hittük, Jupiter, csak hát azért sem jutott eszünkbe ez, mert – de hát, akkor miért megyünk délre!

GAIUS Hogyhogy miért? Délre! Kellenek még nők, színészek, gladiátorok, rabszolgák – ami emlékem van háborúról, ezek nélkül nem az igazi. Meg mit gondolsz, ki cipeli majd a hadizsákmányt.

CHAEREA De uram, Jupiter, csak így –?

GAIUS De Chaerea, cuncikám, mondd meg akkor, hogy! Egyetlen hóhérom, drága piroskám, csak nem aggódsz! Veszélyben vagyok, Chaerea? Az istenek döntenek felőlem majd, miután megmérgettem már mellettük. A fullasztó hullámokkal dobálózó Neptunust földdel hallgattattam el: ahová léptem ott, a tengert nyelte el a föld; hány gáttal állít-

tattam haptákba már a feneketlen fjordokon, és itt vagyok; Jupiter bömbölő haragját én némitottam el a torkom ordításával, és itt vagyok; Mars, Apollo, Vulcanus és Minerva várnak sorban a próbáikra még, és ők is kísérek a frontra most. Tudod, nehéz időkből én is visszahúzó a gyermekkori emlékeimhez. Ezt persze nem értheti, aki nem a fronton nőtt fel. Van a reggeli fűnek, a friss hajnali harmatnak, a több hónapos izzadságszagnak, az alvadt vérnek, a pálinkának és a skorbutnak egy olyan, már-már édes illata, ami néha a tengerére emlékeztet; rögtön a legszebb emlékeimet idézi fel.

CHAEREA Jupiter, és Caesoniával és a kis Drusillával mi lesz?

GAIUS Rájuk te fogsz vigyázni, most hogy mondod! Ugye, számíthatok rád, régi jobbkézem? Ne félj – megleszünk nélküled.

CHAEREA Úgy lesz, Jupiter, ahogy mondod.

GAIUS Majd segíthetsz a feleségemnek kötni. Meg elgyögsz a kis Drusillával, amíg mi védjük a birodalmat. De édesek lesztek! Na, indulj, aztán csak őrizd a házat, amíg mi védjük a hazát!

CHAEREA Igenis, Jupiter.

Gaius kezét nyújt Chaereának, másik kezével bemutat neki. Chaerea letérdel, kezét csókol Gaiusnak. Chaerea el

MINUCIANUS De hát uram, Chaerea ezredes, ráadásul – GAIUS Bizzak benne szerinted?

MINUCIANUS Uram, hogy érti ezt.

GAIUS Minucianus – Apelles hívta fel a figyelmemet –, nem tudom, feltűnt-e neked, de valóban elég árgus, alja módon méricskélte téged Chaerea, amióta csak elindultunk. Nagyon lelkiismeretes ember, ismered, és becsületesen végzi a munkáját. Mikor megkérdeztem, elmondta, hogy gyanakszik rád, mert kedved volna – így mondta, „kedved volna”, mert mondom, finom lelkű ember, nem azt mondta, hogy „szándékodban áll” –, tehát hogy megölni engem, többek között Lepidus halála iránti bosszúból.

MINUCIANUS Jupiter!

GAIUS Igen?

MINUCIANUS A feltételezés is!

GAIUS Tudom, Minucianus, tudom. Pedig Chaerea becsületes, kemény jellemű, ráadásul éles szemű ember. Téged pedig biztos kezdett már a bizalmába fogadni, gondolom – aztán jó csatahaverok lesztek, valamelyik harctéren meg hát ha véletlenül lenyesi a te fejed is! Úgyhogy jobb, hogy te sem maradsz Rómában, most az életedet mentettem meg ezúttal tőle, Minucianus, remélem, evvel tisztában vagy. De semmi baj, azért ennyire ne sápadozz. Jobbra át, harsonát!

Harsona

3. jelenet

Palota. Caesonia a kis Drusillával

CAESONIA Nézd csak, Drusillácskám! Nézd csak! Mi ez? Mi mászik ott?

KIS DRUSILLA Ha –

CAESONIA Na? Na? Mi ez?

KIS DRUSILLA Ha –

CAESONIA Hangy –

KIS DRUSILLA Hangya.

CAESONIA Jól van! És ez mi? Na ez mi? Drusilla!

KIS DRUSILLA Dö –

CAESONIA Dö – dö, dödő –

KIS DRUSILLA Döglött hangya!

CAESONIA Jól van! Hány döglött hangya ez, Drusillácskám? Na hány?

KIS DRUSILLA Egy.

CAESONIA Jól van! Ügyes vagy! És ez? Ez hány döglött hangya, életecském? Na? Hány hangyácskát nyomtál el a mamának?

KIS DRUSILLA Ke – há – ke – hár –

CAESONIA Nem! Csak kettő, mert ő még él! Látod, most három! Na, menjél szépen, játsszál csak a hangyáiddal. Chaerea! Chaerea, gyere csak.

CHAEREA (*jön*) Asszonyom.

CAESONIA Chaerea, mondd, visszajön szerinted Gaius?

CHAEREA Jupiterre, remélem, asszonyom, remélem, már miért ne jönnel!

CAESONIA Reméled, te hazug? Előbb a remény hal meg, aztán Gaius, ugye, Chaerea? Semmire nem bírok gondolni, csak rá; elemészt az utánamenekülés, és nem valami sóvárgó bánat ez, nem is tehetetlen féltés, hanem valami véreget terelő rettegés, mintha most hiányában jobban átlakná a testemet a jelenléte, mint mikor itt van. Amikor pedig itt van, úgy érzem, még inkább hiányzik: magyarázd ezt meg nekem, Chaerea!

CHAEREA Asszonyom, ne féljen érte: az istenek testvérként vigyáznak rá.

CAESONIA Chaerea, tudod te, pontosan tudod, miről beszélek.

CHAEREA Nem, asszonyom, úgy éljek, Herculesre, nem én.

CAESONIA Chaerea, látod a kis Drusillát, látsz engem itt: áruld el nekem, Chaerea, miért vigyázol te ránk!

CHAEREA Gaius parancsára, asszonyom.

CAESONIA Gaius parancsára? Mit parancsolt neked az uram?

CHAEREA Amit teljesítek, asszonyom.

CAESONIA Amit végzel, de beteljesedni csak akkor fog, mikor ő visszaér. Mit bízott rád? Hogy megöljél bennünket?

CHAEREA Hogy, asszonyom!

CAESONIA Mit mondott neked az uram? Mondd, mondd, mondd.

CHAEREA Asszonyom, jobban ismeri Gaiust, mint én, csak tudja, ha bármi ilyen szándéka lenne ön felől vagy a kis Drusilla felől.

CAESONIA Ne beszélj itt, ne beszélj, beismered a sejtésemet: megölni küldött ránk, megölni minket, ugye, Chaerea?

CHAEREA Nem, asszonyom, ha mondom, és mindenki tudja, hogy becsületes ember vagyok, ahogy a munkám is teljesítem, minden feladatomban, ha rám bízta a császár!

CAESONIA Hát rád bízta vagy nem, ne beszélj, válaszolj!

CHAEREA Nem.

CAESONIA Nem! Megkínózni akar minket, megkínózni, ezek szerint! Miért, Chaerea, mit akarsz te kiszedni belőlünk még?

CHAEREA Asszonyom, semmit, Jupiter lássa lelkemet, a teremtsben semmit, vigyázni, örködni küldött ide, ennyi a feladatomban.

CAESONIA Hallottam én, mikor egyszer megbízott téged a megkínzásunkkal, minek nézel engem mégis! Mért tagadod?

CHAEREA Asszonyom, soha ilyet nem mondott, se nekem, se másnak, soha ilyen el nem hangzott.

CAESONIA Nem? Csak nem azt mondta, hogy a testünk helyett az eszünket nyomorítsd meg, akkor? Miért hergelsz, Chaerea?

CHAEREA Asszonyom, elmehetek, ha ez megnyugtatta.

CAESONIA Hallottam, ahogy azt mondja, hogy a kínpadon vasaltatja ki belőlem, mi az én titkom, mivel őrzitem meg őt. Tudod, miért indult el a világ végére most, miután feleségül vett? Tudod, egyáltalán miért vett feleségül engem, amikor van nekem már három gyerekem egy neves patriciustól?

Miatta! A kis Drusilla miatt! Ez a szegény, ártatlan drágám pedig nem fogja megérni a lánykorát sem, nem fog felnőni, Chaerea, érzem, érzem!

CHAEREA Nyugalom, asszonyom, semmi ok, ha mondom, az aggodalomra, ki bántaná, hát kinek állna szándékában egy ilyen csöppséget bántani? Egy ilyen gyönyörű kislányt, ráadásul!

CAESONIA Ne szemtelenkedj velem, te hóhér, bármikor megölnél te minket, ahogy bárki mást, ha épp az a parancs: egy szavába kerül, egy szavába az én férjuramnak, és elvágják a torkunkat, tudja ezt, és most már a gyomrában születnek a szavai, egyre inkább, mint a fejében; lehet, hogy másnapra megbánja, de én nem adom se neki, sem a halálnak, sem senkinek ezt a kislányt, rajtam kívül pedig ki tudná felnevelni!

CHAEREA Asszonyom, biztosítom megint: teljes biztonságban van mellettem, mind maga, mind Gaius, mind a kis Drusilla: erre a szavamat adom.

CAESONIA Úgy legyen, Chaerea, úgy legyen, okosan beszélj, mert az életedbe kerül; de ha valaki megöli őt ott a fronton, velünk mi lesz!

CHAEREA Senki nem öli meg, asszonyom, én haljak meg, ha megöli valaki; mi pedig csak Jupiterben tudunk bízni, addig is.

4. jelenet

Valahol Európában. Jön Gaius, katonákkal, vele Minucianus, Apelles és Helicon

GAIUS Sereg, állj! Valami bumfordi szökeségek jönnek ott.

HELICON Jupiter, az egy gall követségnek látszik.

GAIUS Jupiter de Jupiter, ajándékot is hoznak.

APELLES Valami ételnek látszik, jól látom?

GAIUS Gall konyha, az hiányzik. Apelles, gyorsan, vedd fel a köpenyem meg a koszorúmat: te leszel én.

APELLES Hogy – hogyhogy, uram!

GAIUS Ne idéetlenkedj, gyerek! Színész vagy, vagy nem? Te fogsz engem eljátszani ezeknek a barbároknak, legyen a legjobb alakításod; ha meg kéne kóstolni a kajájukat, te hagyd ott a fogadat. Na gyerünk, szedd magad a ráncaimba!

APELLES Igenis! Uram, hálásabb közönséget aligha találhatnánk: jobban fogják magukat elszórakoztatni, mint akárhány színész tehetné.

GAIUS Az kit érdekel, ők hogy szórakoznak? Hát ehhez még csak színház se kell: mindenki igazán csak magát tudja elszórakoztatni, ha valaki, én ezt tudom.

APELLES *(felveszi Gaius köpenyét, koszorúját)* Kellőképp császári vagyok?

GAIUS Hogyne, hogyne, csak hiteled ne veszítsd. Helicon, tolmácsolsz?

HELICON Remélem, uram, menni fog.

Jönnek Gallok, kondérral. Helicon Apelles minden mondatát szinkrontolmácsolva „lefordítja” nekik

1. GALL Greetings, O Emperor of Rome, Lord of the World! We are honoured to welcome You in our humble village.

HELICON Uram, ezek, azt hiszem, britek, nem gallok.

GAIUS Barbár az barbár, mit ugat?

HELICON Üdvözlég, Róma császára, világ ura, falunk hátrában!

APELLES Üdvözölve legyetek, Gallok, köszönöm ajándékotokat. Látjátok, mennyien vagyunk, és ennyit hoztatok csak az egészségünkre? Csak nem a vesztünket kívánjátok? Mert ugyan, miért is ne kívánátok a vesztünket! Hiszen erősebbek vagyunk nálatok, és a gyengébbek mindig az erősebb vesztét kívánják. Ilyen csekély ételadománnyal akartok

megvesztegetni bennünket, mikor Róma óta éhezünk? Csak nem hadat üzentek nekünk ezzel a lucskos kondérral? GAIUS Fordítsd csak, nyugodtan.

Helicon Gallhoz, Gall Heliconhoz

HELICON Uram, ennek nem lesz jó vége.

GAIUS Ezt volt pofája mondani?

HELICON Nem, uram, ezt én mondom.

APELLES Téged ki kérdezett!

GAIUS Mit mond?

HELICON Mit, mit mondana, hogy békével jönnek, és nem áll szándékukban megsérteni minket; a legjobb szakácsaik készítették össze kedvenc ételeiket nekünk a falujukban, azok közül hozzák most azt, amit a bölcsek tanácsa megszavazott.

APELLES Egyértelmű provokáció. Saját bevallásuk szerint is vegyi fegyverekkel készülnek ellenünk. Lerohanni őket és kiirtani a falut!

MINUCIANUS Uram, ez parancs?

GAIUS Hallottad a császárt!

HELICON Bocsnát, ezt fordítsam?

APELLES Félre az útból, ezt fordítsd, mert így is meghaltok, gall kutyák!

GAIUS Jól van, Apelles, most már kérem a koszorúmat. Minucianus, öntsétek rájuk ezt a szennyet, és vágjátok le őket. Egy pillanat! Előbb adjuk meg a művészetnek, amit érdekel. Apelles, mekkora ripacs vagy te! Tapsot neki!

Gaius kezét csókol Apellesnek. Mindenki tapsol (gallok is)

GAIUS Na, munkára!

MINUCIANUS Hallottátok!

Dulakodás. Gyilkosságok

5. jelenet

Claudiusnál. Jön Claudius és Agrippa. A jelenet folyamán Claudius dadog és remeg

CLAUDIUS Nem, nem, engem hagyjatok ki mindenből, nem érdekelnek a mocskos játszmaítok, hallani sem akarom annak a – a nevét.

AGRIPPA Claudius, értsd meg, csak rád számíthatok most, ha te nem beszélsz Misenusszal, akkor katasztrófa lesz Keleten, akkora, amekkorát –

CLAUDIUS Katasztrófa lesz, hát katasztrófa lesz, én nem politizálok, beszéljél te Gaiusszal, ha akarsz tőle valamit, énnekem semmi közöm se hozzá, se Rómához, én nem mondok senkinek semmit, nekem se mondjon senki se semmit, én nem tehetek róla, ha háború lesz, és ellene se.

AGRIPPA Claudius, egyet engedj meg –

CLAUDIUS Mit akarsz tőlem? Mikor Gaius Rómában van, úgy kerülsz engem, mint legyek a –

AGRIPPA A legyek nem kerülnek semmit.

CLAUDIUS Hát te semminek nézel engem! Most meg Gaius háta mögött elélem kerülsz? És, Gaiustól talán mit akarsz? Iktasson tisztességet ennek a népnek a véérébe? Közöm nincs hozzátok, ki mikor öl, csal, hazudik, háborúzik; le vagyok égve, nemcsak én, a házam is, és miből építem föl? Mikor ez a, nem mondom, micsoda, még megtisztel avval, a lehető legnagyobb, embernek járó megtiszteltetéssel, hogy neki papja legyek, és ezért tejeljek neki nyolcmilliót? Érted te ezt, Agrippa!

AGRIPPA Értem, drága Claudius, értem, de –

CLAUDIUS Nem! Nem érted! Állami kölcsönt kell felvennem ahhoz, hogy kifizessem azt az összeget, aminek be-

hajtásával unokaöcsém, a császár megtisztelt, hogy őisten-ségének papja lehessen! Ezt a nyolcmilliót én az államkincstárnak visszafizetni nem tudom, Agrippa! De még ha tudnám, amiről beszélni is fölösleges, mert nem tudom, de ha még tudnám, akkor sem tudom, mert magában az államkincstárban nincs nyolcmillió, érted, Agrippa?

AGRIPPA Értem, Claudius, de –

CLAUDIUS Nem, Agrippa! Nem érted! Azért nem tudom visszafizetni ezt a kölcsönt, mert felvenni eleve lehetetlen! Nem baj! Van megoldás! Mit csinál a császár, egyetlen unokaöcsém, mit csinál? Elzálogosítja mindenem, és árverésre bocsátja!

AGRIPPA Igen, Claudius, tudom, ott voltam én is, de –

CLAUDIUS Mit tudsz? Mit „de”? Ki az, aki a császár unokabátyjának javaira licitálni mer Rómában? Ki? Tudod, ki, Agrippa? Senki! Be tudom én fizetni az államkincstárnak a papi megtiszteltetésem díját? Nem tudom! Egy paraszt, akinek a köhögő szamarára licitálnak, esélyesebb az állammal szemben, mint én az unokaöcsémmel szemben! De nem baj! Ki vagyok én? Legyek egy senki, csak hagyjanak békén, hagyjatok élni, hadd igyak, hadd fetrengjek a kurváimmal, én se szólok bele a ti dolgotokba, és semmi, semmi, semmi, semmi közöm a politikához! Értesz engem, Agrippa?

AGRIPPA Értelek, drága Claudius.

CLAUDIUS Akkor szervusz!

Mindketten el

6. jelenet

Forum. Polgárok. Harsona

POLGÁROK Itt jön, itt jön, megjött, itt van! Éljen Jupiter! Hajrá, Jupiter!

Jön Gaius, katonákkal. Polgárok hasra vágják magukat előtte, Gaius néhányon átsétál. A tömegből kiemel egy csecsemőt, magasra tartja, elejti

GAIUS Róma! Róma! Szeretteim! Megjöttem!

POLGÁROK Üdvözlégy, Jupiter! Éljen! *(Stb.)*

Tombol a nép

GAIUS Drága népem, nem volt utunk hiábavaló: soha római, sem uralkodó, sem ember, nem hódított olyan mértékig, mint mi e csekély idő alatt! Nem akármilyen zsákmánnyal lett gazdagabb birodalmunk, nem akármilyen ritkaságokkal ajándékozzuk meg nemzetünket; és nem akármikor, mikor ennyire szorít a szükség! Köszöntsétek a győztes hadsereget, övék a dicsőség és az érdem: fiaitok, apáitok, férjeitek, barátaitok, kiváló honfitársaitok ők, akiknek köszönhetően immár ti sem akármilyen győzelemmel dicsekedhettek el! Magát Neptunust, magát a háborgó tengert igáztuk le úgy, ahogy csak mi, rómaiak tehetjük! Nem valami fellengzős hasonlat ez, én a tettek embere vagyok! Hú katonáim, mutassátok meg gyorsan a türelmes, kitartó népnek, mitől lesz legyőzött a legvadabb isten is, mielőtt zsákmányunkat méltó helyén, a Capitoliumon és a Palatinuson helyezük el!

Katonák sisakjuktól, ruhájuktól kagylókat ráznak ki

Szórjatok belőle a nép közé! Hadd örvendezzenek! Hadd menjenek gazdagon, az inséges idők után! El sem tudom mondani, drága népem, milyen boldogságot okoz nekem, hogy ilyen döbbenetteljes alázattal álltok itt előttem! Tudom, nehéz idők járnak felettetek – felettünk –, sokan sülyedtek az éhezésig is. Én pedig megígérem, helyezök-

kentem az egyre táguló társadalmi egyenlőtlenségeket! Nem jövőre intézkedem, nem holnapután, hanem már holnap bezáratom a magtárakat! Olyan éhínség következik, hogy hálásak lesztek még ezekért a kagylókért!

Katonák kagylókat szórnak a nép közé. Gaius katonákkal el

POLGÁR Én bírom ezt a Gaiust, tököcs csávó, nem beszél mellé!

V. FELVONÁS

I. jelenet

Palota. Gaius, Caesonia a kis Drusillával, Chaerea, rabszolgahajcsár, Apelles, Helicon, Claudius, Agrippa. Chaerea láncsal korbácsolja rabszolgahajcsárt, akinek kilóg egy darab a felrepedt fejéből

GAIUS Persze! Amíg én nem voltam itt, villám csapott a Capitoliumba! És pont március idusán, hát mikor csapjon villám a Capitoliumba, ha nem március idusán, és? Mit akartok evvel?

CAESONIA Gaius, nemcsak a Capitoliumba csapott villám; itt, az atriumnak az órszobájába is villám csapott, ugyanaznap!

GAIUS Igen, tehát Jupiter vigyáz rám!

CLAUDIUS Jupiter szobra elkezdett röhögni.

GAIUS Mit csinált?

CLAUDIUS Amit le akartál bontani, hogy a zsidóknak küldjed – egyszer csak minden átmenet nélkül olyan hangosan kezdett röhögni a szobor, hogy meginogtak a munkagépek, és szétfutottak a munkások.

GAIUS Még jó, hogy egy szobor is röhög ezen.

AGRIPPA Gaius, Jupiter, ami azt a szobrot illeti –

GAIUS Mi van a szoborral, Agrippa! Ha nem kell, nem kell, fogok én itt a te provinciális, pogány népeddel vitatkozni?

Mi ez a mellébeszélés itt szoborról, mért teszel te is úgy, mintha nem tudnád, hogy csak az integrációkat próbálom elősegíteni! Hát így könyörgöm, legalább egy stadiont hadd húzzunk fel a mellett a rohadt Templom mellett, ha már úgyis mindenki mindig odatódul! Ti meg mit jöttök ezekkel az ócska, homályos fenyegetésekkel, mi van, talán meg akartok ölni? Erről van szó?

CAESONIA Gaius, hagyd abba!

GAIUS Mi ez a szag.

CLAUDIUS Milyen szag?

HELICON Én is érzem.

CHAEREA Uram, ezt a rabszolgahajcsárt már harmadik napja korbácsolom. Szívós ember, nem akar meghalni. Kérem, Jupiter, hadd öljem meg, az agyveleje lüktetését innen látom, de már rohadásnak indult, annak a szagát érzitek.

GAIUS Chaerea, hogy te milyen beteg, beteg, beteg egy ember vagy, az nem mindennapi.

CHAEREA Megölhetem akkor, uram?

GAIUS Várjál, egy pillanat. Csak hogy tudjátok: ez itt Róma legkegyetlenebb embere, ez a rohadt rabszolga-felügyelő. Minden gladiátort ő küld a halálba, ő edzi őket a legkitartóbb, legalaposabb, legbiztosabb öngyilkosságra. Hadd szenvedjen ő is egy kicsit most. Caesonia, add ide a rúzsodat.

CAESONIA A rúzsomat? *(Odaadja)*

Gaius a rúzzsal a rabszolgahajcsár ágyekától az álláig vonalat rajzol

GAIUS Innen fűrészelj ketté, nyuszikám.

CHAEREA Igenis, uram.

GAIUS De vidd már innen. És kérem a fejét!

Chaerea rabszolgahajcsárral el

HELICON Uram, kinn már megint kezd dühöngeni a nép.
GAIUS Mert még nem éheztek eleget, majd szépen legyen-
gülnék, és megtanulják, mi az az alázat. De ha nem hall-
gatnak el nemsokára, egytől egyig lemészároltatom őket
most már! (*El. Kintről*) Miért ordít Róma? Az ember vagy
ordít, vagy gondolkozik! Ugye, most már halkabbak vagytok
hirtelen! Ha egy fejjel tudnátok gondolkodni, talán felfog-
nátok, hogy a javatokat akarom! De amíg nincs egy fejetek,
a katonáim elintézik, hogy egy nyakatok legyen! Háromig
számolok, hogy oszlojatok, aztán nyakatokon az őrség! Érti-
tek? Három! (*Visszajön*) Lassan már nincs honnan nevet-
nem. Chaerea, befejezted?

CHAEREA (*jön, fejjel*) Uram –

GAIUS Add ide. (*Fejhez*) Itt vagy, te senki, megérdemelt sor-
sodat beteljesítve, csak azt áruld el nekem, miért vagyok rád
dühösebb, mint valaha. Az, hogy egy ilyen hajcsár-hentes,
mint te, ennyire az agyamba bírja robbantani a gyomromat,
csak azt jelentheti, én nem vagyok elég fegyelmeztet még
ahhoz, hogy császárként uralkodjak; de nem baj, érzem,
most kezdek csak belejönni a szakmába. Te elrontottad: túl
jó neked a halál, túl jó neked az élet, visszacsinálni pedig
rég nem lehet téged – méltó megoldás nincs. Csak tudná ez
a nép, mit követel! A fejemet, azt? Mondd, Chaerea! Bűnös
vagyok én?

CHAEREA Miben, uram?

GAIUS Há! Te vagy a gyilkos, a testőrök mészárolják őket
most is, és mindenki engem hibáztat, én pedig ki vagyok?
Nélkületek senki, ti pedig énnélkülem senki: ki hát a hibás?
Senki! Adjatok egy lepedőt.

CAESONIA Tessék.

GAIUS (*bebugyolálja a fejet*) Én mondom, Chaerea, ha a he-
lyedben lennék – de nem vagyok a helyedben –, rég megöl-
tem volna magam már. Magam, mondom, a császárt: mert
nem vagyok a helyedben. De ne múljon ezen – ha meg
akartok ölni, öljetek! Ki tart vissza? Itt a töröm, megteszem
én, mi az, senki nem fog vissza?

MIND Gaius, mit csinálsz! Állj! Ne tedd!

GAIUS Mit, mit, leszúrom én magam, nehogy szívességet te-
gyetek nekem már avval, hogy eltűritek az uralmamat! Ti
dobálóztok villámokkal, hátha valamelyik a fejembe áll? Hát
teljesen hülyének néztek ti engem? Hát én a helyetekben –
de nem vagyok a helyetekben! – rég leszúrtam volna már a
császárt, vagy magamat, mert ha olyan ember lenne csá-
szár, mint én, én nem lehetnék úgy ember, hogy ne legyek
császár! Ezért nem is lehet olyan ember császár, mint ami-
lyen én vagyok – volnék! –, hát akkor nem lehet az császár
már! Csakhogy én az vagyok, de ti nem tudjátok, milyen
úgy embernek lenni, hogy nekem csak Jupiter császár, mi-
kor én Jupiter nem lehetek! Vagy lehetek? Mit gondolsz,
rabszolgahajcsár, hol vagy te Jupitertől? (*Elkezdi körkörösén
lóbálni a lepedőbe göngyölt fejet*) Szédítő Jupiter univerzuma,
nem gondold? De valakinek csak kell uralkodnia rajta, feje
csak kell hogy legyen, szédítő dolog, de kell hogy forogjon,
muszáj; meg nem állhat már, nem gondold? Kell hogy ke-
ringjen nap, hold, és minden csillag égjen a helyén, más-
képp elnyel minket a levegő, nem gondold? Nem szédülsz
még, rabszolgahajcsár? Szédülsz? Szédülsz? Szédülsz már?
Itt a zsákmányotok, ünnepeljétek! (*Kihajítja a fejet, a „nép”
felé*)

CHAEREA Uram, a testével mit csináljunk?

GAIUS Testével! Mért kéne a testével bármit csinálni! Semmi
nem volt ez az ember, csak hús, amit szét lehetett tépni,
ahogy ő marcangoltatott cafatokká rabszolgákat a vadállat-
okkal – ugyanúgy hús, jellegtelen tömeg, mint ti, mindegy,
hogy egy az, vagy tízezer. Hús az nekünk hús, a senatorok-
nak ugyanúgy, mint ennek a senkinek, ha ugyan nem in-
kább: ő az oroszlánokra hagyta, hogy elevenen szaggassák
szét a rabszolgáit, a senatorok meg maguk tépték ízekre a
saját társukat.

CAESONIA Gaius, és te mögöttük állsz, az utolsó emberükig!
GAIUS Ők meg mögöttem. Ahogy az anyókák veszik a dög-
lött csirkét a piacon, mi úgy veszünk és adunk el eleven em-
bereket, országokba csomagolva, kilóra mérve.

CAESONIA „Mi”, Gaius? Mi?

GAIUS Aki engem most némán hallgat: egytől egyig cinko-
saim vagytok mind. Kár, hogy egy senator sincs itt, nekik
kéne ilyen szerenádot zengenem. És mindezzel együtt én
érzem magam még megalázva, miattatok, olyan méltatlan
egy küzdelem ez az igazi hatalomért. Nem baj, Alexand-
riába hajózom most a fesztivál után, építettek ott magam-
nak olyan piramist, amelyet egyik sárbőrű fáraó se bírt fel-
húzni magának. Ott megbecsülnek majd, nem úgy, mint
itt, ti elterpeszkedett rómaiak – nektek hiába mondom,
hogy Jupiter vagyok, csak a nyakatokat vakarásszátok; nekik
azt mondom: én vagyok a mindenség istene, egyből hasra
vágják magukat. Látjátok –

Caesoniát kivéve mindenki hasra vágja magát Gaius előtt

– Erről beszéltek.

2. jelenet

Utca. Jön Chaerea, Minucianus, Regulus

MINUCIANUS Chaerea, ha ma nem ölöd meg Gaiust, én öl-
lek meg téged, ez így nem mehet tovább. Ötödik napja, öre-
gem, ötödik kibírhatatlan napja, majdnem egy hete tart már
ez az agyamaró fesztivál, a mi féltett ördögünk meg holnap
indul Egyiptomba!

REGULUS Várjál, Minucianus, várjál.

MINUCIANUS Hogy mit csináljak?

REGULUS Nagyon óvatosnak kell lennünk. Ha most csak
egyszer elhibázzuk, örökre elveszítjük.

MINUCIANUS Ez a cél! Örökre elveszíteni, minél hamarabb!
CHAEREA Fegyelem, öregem, tudod, fegyelem: fegyelem az
atyja minden következetes cselekedetnek. A gyomrodban
égjen az a tűz, ne a fejedben. Nem megy Gaius sehova.
Nem fogja őt egyiptomi meggyilkolni, nem hagyom odáig
fajulni a gyalázatunkat.

REGULUS Ha hagynátok szóhoz jutni: most hosszabbította
meg még három nappal a fesztivált.

CHAEREA és MINUCIANUS Na ne! Hogy még van pofája!
Na nehogy! Ez azért már tényleg sok!

CHAEREA Holnap, barátaim!

REGULUS Lassan már egy hónapja mondd ezt. Nem baj,
három napunk valószínűleg van még.

CHAEREA Nem, egy napunk sincs: bármikor kicsúszhat a
kezünk közül.

MINUCIANUS Végül is eddig valahogy mindig kicsúszott.

CHAEREA Holnap!

REGULUS Holnap.

MINUCIANUS Holnap.

CHAEREA De tényleg.

3. jelenet

Palota. Fiúkórus. Jön Gaius, kísérettel

GAIUS Ti vagytok azok az ázsiai fegyvertáncosok?

FIÚKÓRUS (*mind egyszerre*) Igen, Jupiter, mi vagyunk.

GAIUS Remek, remek, remek! Ti fogtok a misztériumokon
himnuszokat zengedezni, ha nem tévedek.

FIÚKÓRUS Igen, Jupiter, mi fogunk.

GAIUS Akkor halljunk egyet!

FIÚKÓRUS

Arra kellett kelnem minden reggel,
Új csatába indulunk a hadsereggel,
Pejlovam nyerít, nem tudja még,
Övé lesz a végső dicsőség;
Arra ébreszt minket a friss, új harmat,
Hátha miénk lesz ma egy fess, új gyarmat,
Kiscsizmánk áthág a világon,
Áttapos az minden mocsáron!

GAIUS Megható. Tovább is van?

FIÚKÓRUS

Két falut ma délben kiirtottunk,
De jó embereknek nem ártottunk,
Bármerre járunk, öröm fogad,
És nyomunk mindenhol megmarad;
Jártunk mi északra, délre, távol
Ettől az imádott kis hazától,
Bárhol voltunk, otthon lettünk,
Úgy éreztük néha, el se mentünk!

GAIUS Nem baj, most elmehettek, gyönyörű volt!

FIÚKÓRUS Köszönjük!

GAIUS Ugyan.

Fiúkórus el. Jön Chaerea

GAIUS Chaerea! Te, itt?

CHAERIA Üdvözöllek, Jupiter!

GAIUS Fantasztikus volt a játék, és hallottad ezeket az ázsia-
iakat? Apropó Ázsia, a proconsuljukat kivégezted már?

CHAERIA Longinust?

GAIUS Cassius Longinust: az antiumi jós mondta, hogy va-
lami Cassius akar engem megölni. Tehát?

CHAERIA Meg, uram – meg fogom ölni.

GAIUS Akkor?

CHAERIA A jelszóért jöttem.

GAIUS Még mindig a jelszó? Kérdezd most meg Incitatus!

CHAERIA Incitatus!

GAIUS Nem azt mondtam: Incitatus?

CHAERIA De hát uram, Incitatus –

GAIUS Ugyanolyan jó római, mint te vagy én, sőt, veled el-
lentétben saját palotája van már, teljes személyzettel és a
legjobb berendezéssel; épp ma jutalmaztam meg szolgálá-
táért egy ritka drágaköves nyaklánccal, egyébként pedig, és
ezt azért akárkiról nem mondom, de van annyira megbíz-
ható, hogy nemsokára consulnak nevezzem ki, akkor pedig
pláne neki áll majd jogában megadni a jelszót. Hidd el, nyu-
godtan megkérdezheted. Mondd, hogy én küldtelek.

CHAERIA De uram, Incitatus a versenyszekeresek lova!

GAIUS És? Az egy jellemhiba?

CHAERIA Én megkérdezhetem tőle a jelszót –

GAIUS (*nyerít*) Legyen most „szerelmes szívek”.

CHAERIA Az volt már.

GAIUS Akkor legyen „encepence”!

CHAERIA Volt az is.

GAIUS Sajnálom, mókuskám, ha rád nézek, ez jut eszembe.

Hacsak nem – legyen „puncimanci”! Vagy az is volt?

CHAERIA Nem. Illetve –

GAIUS Jól van! Az úgysis jobban áll neked. Megjegyezted?

CHAERIA Meg.

GAIUS Mi a jelszó?

CHAERIA A nevem Cassius Chaerea!

*Chaerea megvágja Gaiust. Jön Minucianus, Regulus és katonák,
mind kardokkal, késekkel esnek Gaiusnak. Kíséret elsomfordál*

GAIUS Há há! Még élek!

CHAERIA Mindenki adjon neki még egy döfést!

MINUCIANUS Még egyet!

REGULUS Még egyet!

GAIUS Még élek!

CHAERIA És kétszer forgassátok meg benne a kardotokat!

1. KATONA Szerintem meghalt.

2. KATONA Nem eléggé! Nekem vissza ne jöjjön!

CHAERIA Jupiter, sikerült! Megöltük a császárt! Gaius meg-
halt. Most mindenki élje ki a haragját!

Mind döfködik Gaius hulláját

4. jelenet

Palota. Háttérben az egyik ajtó előtt függöny. Jönnek Katonák

3. KATONA Átpásztázzuk az egész palotát, ember nem ma-
rad itt élve: vagy gyilkosok, vagy cinkosok mind!

MIND Igen! Lemészárolunk most minden Róma-ellenes ro-
hadékot.

4. KATONA Jussanak Gaius sorsára mind!

5. KATONA Mit mondtál?

6. KATONA Mit? Te is benne voltál a merényletben?

4. KATONA Én? Ne csináljátok, itt voltam mellettetek, ami-
kor hallottuk!

5. KATONA Egyenesen válaszoljál!

7. KATONA Igen vagy nem!

4. KATONA Hát nem emlékeztek!

8. KATONA Igen vagy nem, anyádnak feleselgess, süket vagy!

Jön Claudius, besurran a függöny mögé

7. KATONA Gratus itt volt velünk végig. Gyertek már!

Katonák el. 4. Katona visszajön. Elrántja a függönyt

CLAUDIUS (*4. Katona lábához borul*) Nem! Ártatlan vagyok!
Kegyelem! Könyörgöm, kímélje meg ezt a nyomorult élete-
met, ami hátravan belőle, semmit nem tudtam, semmit
nem tudok, semmi közöm az egészhez, és mégiscsak az
egyetlen unokaöcsémet gyilkolták meg éppen!

4. KATONA Császárom! Imperator! (*Claudius lábához borul*)

CLAUDIUS Drága uram, azért ne vigyük túlzásba a dolgot –

4. KATONA Mit? Nem akarsz császár lenni?

CLAUDIUS Mi lenni?

4. KATONA Na ne szórakozz, te vagy Gaius nagybátyja, vagy
nem te vagy?

CLAUDIUS Én nem vagyok senki!

4. KATONA Te vagy Claudius?

CLAUDIUS Én –

4. KATONA Te?

CLAUDIUS Én.

4. KATONA (*ki, Katonáknak*) Megtaláltam Claudius,
Germanicus testvérét!

Visszajönnek Katonák

CLAUDIUS Nem! Félreértés! Semmit nem csináltam! Senki
nem vagyok!

6. KATONA Ez tényleg Claudius.

MIND Éljen az új császár!

CLAUDIUS Nem! Nem vagyok császár! Semmihez nem ér-
tek, semmi közöm az egészhez, egész életemben csak ott-
hon lógattam a lábam, nem! Hagyjatok békén, mit csinál-
tok!

KATONÁK Hallgassál már, nem szégyelled magad? Mit ri-
nyálsz már, milyen császár leszel!

7. KATONA Megadják neked az istenek ezt a dicsőséget, te
meg visszautasítod? Pont egy ilyen szerény, erényes embert

jutalmaznak meg végre Róma vezetésével! Egy alázatos, istenfélő embert, akiben végre nincsen hatalomvágy!

5. KATONA Mit gondolsz, ki lenne császár most, ha nem te?
CLAUDIUS Fogalmam sincs! Én ehhez az egészhez nem értek! Nem tudom!
8. KATONA Mit gondolsz, a senatus vezesse majd Rómát?
6. KATONA Vagy a nép?
9. KATONA A sok hülye senkiházi tahó római vezesse Rómát? Ezt komolyan gondolod?
7. KATONA És ráadásul pont most?
4. KATONA Essen össze a birodalom?
8. KATONA Az hiányzik még nekünk! Hogy az ő játékszerűk kerüljön hatalomra, olyan egy rohadt elterpeszkedő főember, akit nem mi segítettünk a trónra!
5. KATONA Ahányan vannak, annyifelé húznak, az lenne Róma vége!
MIND Velünk jössz, Germanicus vére! Gyerünk!

Katonák Claudiusszal el

5. jelenet

Palota. Caesonia a kis Drusillával Gaius holtteste fölött

CAESONIA Hogy nem hihettél nekem, hogy nem hallgathattál rám, ha minden isten a tanúm, Gaius, hogy figyelmeztettek! Könnyű neked, könnyű volt, könnyű lesz, bennünket hagysz itt, fagyjunk a véredbe veled együtt! Mindenkiel, minden emberrel, akit megölettél, rabszolga vagy szabad, vagyonáért vagy véréért, csak a mi halálunkat előlegezted meg!

Jön Chaerea, Katonával

CHAEREA Hagyjad, Caesonia, azok a kések a testéből nőttek ki.
CAESONIA Chaerea! Most jössz értünk?
CHAEREA Most.
CAESONIA Megölni minket?
CHAEREA Én egy ujjal nem érek hozzátok.
CAESONIA Engem megölhettek, de Drusillához ne érjtek, különben is, Claudius ki fog végeztetni, megölet titeket akkor, egészen biztosan, ha megtudja, hogy minket is, ártatlanokat, ilyen gyalázattal gyilkoltál meg!

KATONA Ártatlanokat, Caesonia! Majd te beszélsz nekünk ártatlanságról, te hazaáruló ribanc! Nem te őrtitted meg Gaiust a szerelmeddel, nem te szítottad, te szedted szét a maradék eszét, nem te masszíroztad meg szorongattad végig a tőkét? Nem te forraltál neki bájitalt, hogy avval locsolgassad minden ármánykodásának a gyökerét? Ő uralkodott a világ fölött, te pedig a farka fölött: miattad ment tönkre Róma, te gyűrted nyomorba az egész világot, milyen trónon ült ő ahhoz képest, amin te ültél! És a félálomban fogant nyáladzó csecsemőtöket, majd pont őt hagyjuk élve még!

CAESONIA Meg nem ölhetitek, akárki gyereke lehetne! Mi bűne van, épphogy megszületett, alig él még, vigyétek valahova, hasra borulva könyörgöm, ne tudja meg soha senki, kicsoda, és lesz belőle tisztességes római polgár, tegyétek ki éjszaka egy kapu elé, nekem már nincsen jövőm, de neki még múltja sincs!

CHAEREA Megkezdttük már a munkánkat, be is fejezzük. Lupus, érv fel a neveddel, farkasok nevelték az első rómaiakat is: Gaiust nem ölhetted meg, de most még megadhatod neki a kegyelemdőfést, és a te nevedre is emlékezni fog a világ.

CAESONIA Tessék, szűrjál le engem, minden isten a tanúm, és az egész világ, hogy bátor asszony vagyok, pont annyival bátrabb nálad, amennyi gyávaság egy ilyen ocsmány tethez kell!

Katona leszúrja Caesoniát, a kis Drusillát falhoz vágja

KATONA Ennyi vér legyen egy ekkora csecsemőben!
CHAEREA Nincs is abban semmi, csak vér; hála az isteneknek, most már az se. Nézd csak meg, szép kis család – nem fizetnek a vérükkel, mégis adósok vele.

KATONA És mi adósok leszünk értük?

CHAEREA Te tényleg egy gyáva kis asszonymájú gyökér vagy, ki nem adós a vérevel? Te talán aljasságból tetted ezt, vagy a haza biztonságának érdekében? A hazáért pedig melyikünk nem halna meg bármikor! Ha bármi tisztesség lett volna ebben az asszonyban, nem vár meg bennünket, hanem a saját kezével végzi el azt, amit a közérdek megkövetel tőle. Különben is, hány csecsemő hal meg naponta rosszabb körülmények között. Menjünk, jelentsük a hírt!

Chaerea Katonával el